филателистички гласник

година III
јун
2015

часопис за теорију и праксу филателије
e-mail: filatelisticki.glasnik@gmail.com
цена: 350 динара

11

САДРЖАЈ

Уводник 3

Како обновити интересовање за савремене марке 5

Француска поштанска уредба за заробљенике 7

Поштанске марке и политика националне заступљености [6]-*доц. др Вида Зеи*... 11

Рад Сокола после 1945. - *Саша Недељковић* 14

NI мисија 1913 – холандска медицинска помоћ Србији за време Балканских ратова – *П. Ф. Портфлит и проф. др Милан Радовановић* 19

Преписка ратних заробљеника и интернираних лица из Србије, посредством Међународног комитета Црвеног крста [8] – *Војислав Беговић*..... 25

Персонализована марка поводом одржавања Европске Конференције Великих Мајстора у Београду 33

Мотиви редовних марака 34

Вук Стефановић Караџић – портрети српског филолога у филателији окупиране Србије 1941-1944 [1] – *Ханс-Јозеф Грефен* 35

Српски формулари и целине при немачкој пошти у Првом светском рату – *др Херман Диц* 41

Осврт - *Војислав Беговић* 50

Штампање редовних марака у Републици Српској [1] – *Зоран Р. Бошковић* 52

Решење мистерије ВП 72? – *Жером Бургиња* 56

Позориште и филателија [1] 59

Фила рапорт 63

ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ ГЛАСНИК

Часопис за теорију и праксу филателије

Ставови објављени у текстовима појединих аутора нису нужно и ставови редакције, тако да не сносимо одговорност за евентуалну штету насталу њиховим објављивањем.

Право коришћења: Чланци објављени у "Филателистичком гласнику" могу се даље објављивати искључиво уз сагласност аутора. Делови чланака могу се објављивати уз обавезно навођење потпуне референце и уз поштовање ауторских права аутора и издавача.

Излази четири пута годишње:
20. март, 20. јун, 20. септембар и **20. децембар**

Издавач и одговорни уредник: **Владимир Милић**

Сарадници: **Војислав Беговић, Херман Диц, Питер Портфлит, Милан Радовановић, Жером Бургиња, Ханс-Јозеф Грефен, Зоран Бошковић, Саша Недељковић и Вида Зеи**

Логистика: **Драган Козић**

Лектор: **Јулка Симовић**

Дизајн и графичка обрада: **Владимир Милић**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Штампарија: **Instant system, Црнотравска бб, Београд**

Тираж: **100**

На задњој корици:
1916. године Савезници у Паризу објавили су серију разгледница (12) са сликама лептира (Алијанса), и других зглавкара (Централне силе - Бугарска, Отоманско царство, Аустро-Угарска, Немачка)

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656.835.91.(497.11)
ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ гласник : часопис за теорију и праксу филателије / одговорни уредник Владимир Милић. – Год. 3, бр. 11 (јун 2015)- . – Београд : Владимир Милић, 2013-. -21 cm
Тромесечно
ISSN 2334-7147 = Филателистички гласник (Београд. 2013)
COBISS.SR-ID 196133132

Journal Philately Theory and Practice

Articles in this issue of "Filatelisticki glasnik" do not necessarily reflect the opinion of the Editorial

Articles in this journal, unless otherwise stated, may be reproduced with authors permission only.

Published four times a year:
20th March, 20th June, 20th September and 20th December

Publisher and Editor: **Vladimir Milic**

Contributors: **Vojislav Begovic, Herman Dietz, Peter Poortvliet, Milan Radovanovic, Jerome Bourguigna, Hans-Josef Graefen, Zoran Boskovic, Sasa nedeljkovic and Vida Zei**

Logistics: **Dragan Kozic**

Lecturer: **Julka Simovic**

Design: **Vladimir Milic**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Printed by: **Instant system, Belgrade**

Circulation:**100**

Price: **4 EUR + postage**

Image on the back cover: Postal Card. Great War. Allies. Serbie. Editions "Aux Alliés". Visé Paris. N° 24. 1916 Allies in Paris published a series of postcards (12) with images of butterflies (Alliance), and other arthropods (Central Powers - Bulgaria, The Ottoman Empire, Austria-Hungary, Germany)

ISSN 2334-7147
9 772334 714007

УВОДНИК

Уреднички редови у овом броју посвећени су тематској филателији у Србији запостављеном подручју филателистичког скупљања (и излагања), на које фокусирамо пажњу као на "слободну територију филателије" ивестиционо мање захтевну - са изразито креативним потенцијалом за стварање нових збирки (изложака). Чланак "Позориште и филателија", чије објављивање започињемо у овом броју, на експлицитан начин нас уводи у ту авантуру.

EUROPHILEX 2015 у Лондону прошао је без учешћа Србије, али је зато било изложака из региона (Црне Горе, Хрватске, Словеније). Не сећам се када је Србија последњи пут изостала са изложбе сличног формата.

Да подсетимо, концепт заједнице Европских филателистичких федерација (FEPA) настао је после бројних неформалних разговора између појединаца са сличним идејама. Остварен је током Међународне изложбе у Копенхагену (HAFNIA) 1987. године. Овај догађај за српске филателисте има посебан значај јер су (под именом Југославија) са још 18 националних федерација основали Европску филателистичку федерацију, данас са 43 земље-чланице и више од 5.000 клубова.

Сваке друге године, European Championship for Thematic Philately (ECTP) се одржава у Есену. На овогодишњој изложби (7-9. мај 2015) приказан је и оцењен 71 тематски изложак у осам група и један у шампионској класи. Изложба одржана у сарадњи са EUROPHILEX 2015 (Лондон, 13-16. мај 2015), најавила је нов приступ организовању филателистичких изложби. На изложби у Есену приказана је тематска класа лондонске изложбе. Сви тематски излошци су оцењени у Есену. Медаље су додељене у Лондону. Победнички експонати у свакој од тематских група приказани су у Лондону, с тим што нису поново оцењивани. Један од њих био је у конкуренцији за Grand Prix изложбе. Обе изложбе су признате од стране FIP.

Излошци У Есену били су приказани у тематским групама: Уметност и култура, Историја и организације, Човек и свакодневни живот, Спорт и слободно време, Транспорт и технологија, Медицина и наука, Флора и Фауна, Пољопривреда и кућни љубимци, Шампионска класа. Што се нас тиче, циљ овог набрајња је да креаторима поштанских марака укажемо на филателистичко третирање поштанских марака у тематском смислу.

И у вези са почетком нове праксе организовања изложби, подсетимо да Србија није приступала различитим међународним геофилателистичким организацијама без обзира на њен излагачки

потенцијал. С тим у вези, поставља се питање: да ли је усклађивање (и повезивање) излагачких капацитета (рецимо регионално) добар начин за подстицање и развој филателије? Мислимо да јесте. У пракси, никакве гео(политичке) па ни геоцентричне групације нису препрека живој куповини, продаји и размени филателистичког материјала.

Уредник

РЕАГОВАЊА

На адресу Филателистичког гласника, стигло је реговање доцента др Слободана Николића, председника секције за Судску медицину при Српском лекарском друштву. Овом приликом преносимо га у целини:

Поштовани,

Пошта Србије објавила је пригодну марку поводом 200 година од рођења др Аћима Медовића. Први предавач судске медицине на Великој школи био је др Милан Јовановић Морски, али је Др Медовић први објавио на српском уџбеник из судске медицине. То је на марки илустровано двема књигама: вероватно симболично, по једна за по један век од рођења др Медовића. На жалост, на књигама пише "судска медицина" - латиницом. Међутим, много је битније да је др Аћим Медовић био први председник новоформираног Српског лекарског друштва, основаног 1872. године. На марки се изнад књига из судске медицине налази и кадуцеј - штап са крилцима на врху, око којег су обмотане две змије - и он би по идеји аутора марке требало да симболизује медицину. Али кадуцеј нема везе са медицином. Кадуцеј је симбол античког бога Меркура, који је гласник богова и бог трговине. Његова се статуа или приказ врло често налази на фасадама банака и осигуравајућих друштава. Антички бог медицине јесте Ескулап и његов је симбол штап без крилаца око којег је обмотана само једна змија - врсте Elaphe longisima. Да се аутор марке само мало заинтересовао за симболе које је употребио на марки и посетио сајт Српског лекарског друштва, могао је на сајту да види и амблем овог друштва и то је управо Ескулапов штап, штап без крилаца са обмотаном једном змијом. Додуше, нека америчка медицинска друштва у својим амблемима користе кадуцеј, али то је вероватно из незнања: то је и разлог зашто се на овој пригодној марки појавио кадуцеј, где му није место.

Срдачни поздрав

доцент др Слободан Николић
председник секције за Судску медицину СЛД

Јануарски број електронског издања билтена Међународног филателистичког удружења поштанских намештеника, у уводнику, доноси тематски текст Жан-Франсоа Логета[1], међународног експерта Светског поштанског савеза и почасног председника Федерације PHILAPOSTEL "Како обновити интересовање за савремене марке?" Због његове актуелности, чланак преносимо у преводу са енглеског оригинала.

КАКО ОБНОВИТИ ИНТЕРЕСОВАЊЕ ЗА САВРЕМЕНЕ МАРКЕ?

У Европи и Америци, збирке поштанских марака су све више страст старијих генерација; у Азији је обрнуто исте збирке постају инвестиција за младе, средње и старије генерације. Две трећине сакупљача у свету сада се налазе на азијском континенту; Кина је повећала број сакупљача марака са 20.000 на 20 милиона за последњих 15 година.

Зашто нешто што све мање занима Европљане и Американце постаје помама, као за златом или жадом у Азији? То је зато што азијски поштански оператори издају мање марака него што је њихових сакупљача; када Кина пусти у саобраћај издање од 5 милиона примерака а има 20 милиона сакупљача, каталошка вредност аутоматски расте.

У другој половини 20. века, европски поштански оператори издали су 5 пута више марака него што су биле потребе сакупљача наводећи "да је неопходно да сви сакупљачи, и наравно овлашћени дилери, дођу до сваког издања", и тај став понављају многи председници филателистичких удружења и дилери поштанских марака.

На резултат овакве политике није се дуго чекало; данас каталошке вредности ових марака падају и вреде само колико и вредност папира, а са њима се тргује на 40% од номиналне вредности или мање.

Како можемо заинтересовати нове генерације сакупљача ако новац потрошен на куповину марака је лоше улагање. Сигурно не настављањем политике прошлости.

Ако европски и амерички поштански оператори желе да поврате имиџ филателији, они морају да рехабилитују и ревитализују суштинску вредност а не њену умишљену вредност. Неопходно је да овлашћени оператери у великој мери смање тираже марака тако да сви они који

[1] Jean-François Logette, How to revitalize the interest in contemporary stamps?, International Postal Philatelic Club, January No 1/2015

сакупљају не могу их купити без финансијског напора, чак и по цену да поштански оператори морају да повећају број издања сваке године како би надокнадили губитак прихода као последицу смањења тиража. Вредност марака би почела да расте аутоматски, а интерес за сакупљање би био обновљен. Ово је цена коју сакупљач савремених поштанских марака мора да плати да преживи. Осим тога, немојмо се заваравати да идеја није прихватљива и за многе оператере. У то чврсто верујем. "Шато Петрус" или "Ришебург" су скупа вина не зато што су изузетна, у поређењу са другим великим винима, већ зато што су ретка, јер је њихов виноград веома ограничен.

Преглед издања Поште „Србија" у периоду март - мај 2015.

Датум	Кат број	Назив	Табак	тираж	КПД	МК
26. III 2015.	597 598 599 600 601 602 603 604	Знаменити српски редитељи 23 дин - Радивоје Лола Ђукић 23 дин - Огњенка Милићевић 23 дин - Александар Ђорђевић 23 дин - Славољуб Стефановић Раваси 23 дин - Мирослав Беловић 23 дин - Љубомир Муци Драшкић 23 дин - Сава Мрмак 23 дин - Јован Ристић Рица	3x3 (8+1)	25 000	4	/
16. IV 2015.	605 606	Европа 2015 – Старе играчке 69 дин – металофон и телефон као играчке 100 дин – дечија колица као играчка	3x3 (8+1)	100 000 45 000	1	/
23. IV 2015.	607 608 бл. 19	200 година од Другог српског устанка	блок	15 000	1	/
8. V 2015.	609 610	Наука 23 дин – Јован Цвијић 74 дин – Аћим Медовић	3x3 (8+1)	45 000	2	/
15. V 2015.	611	74 дин - 150 година од оснивања Међународне уније за телекомуникације ИТУ	3x3 (8+1)	25 000	1	/
20. V 2015.	612 613	Европска заштита природе 35 дин – Мокра Гора 70 дин – Гоч	3x3 (8+1)	50 000	2	/
27. V 2015.	614 615 616 617	Флора 23 дин – дуња 35 дин – јабука будимка 46 дин – шљива ранка 70 дин – крушка караманка	5x5 (20+5)	25 000	2	/

Преглед доплатних марака у периоду март - мај 2015.

Датум	Кат. број	Назив	Табак	Тираж	Период употребе
8. V 2015.	64	Недеља Црв. крста	10 x 10	750 000	8. V 2015. – 15. V 2015.

ФРАНЦУСКА ПОШТАНСКА УРЕДБА ЗА ЗАРОБЉЕНИКЕ[1]

Француско Министарство Трговине, Индустрије, Пошта и Телеграфа усвојило је да се преко француских пошта могу бесплатно слати писма, дописне карте, писма и кутије са означеном вриједношћу, поштанске упутнице и поштанске пакете ратним заробљеницима и интернираним у Аустроугарској и Њемачкој[2].

За те пошиљке постоји Правилник, који у српском преводу гласи као што је овдје саопштено.

Пошт. - Телегр. Одј. Бр. 748. Неји код Париза, 18. (31.) маја 1917.

Француска Република

Министарство Трговине, Индустрије, Пошта и Телеграфа

Поштанска уредба за ратне заробљенике

Ова уредба обухвата оне поштанске пошиљке које шаљу или примају: 1. ратни заробљеници; 2. војници зарађених држава, који су интернирани у неутралним земљама, као у Швајцарској, у Холандији и.т.д.; 3. интернирани и цивилни заробљеници (поданици зарађених држава, који су задржани или одведени у непријатељску земљу и стављени у концентрационе логоре, под надзор административне власти); 4. друштва за обавјештавање о ратним заробљеницима.

I. Пошиљке које је допуштено примати у поштанским станицама[3]

Биће примане и отправљане, без икаквих такса поштанских, царинских и других, а под условима доле наведеним ове пошиљке:

Кореспонденција сваке врсте (писмо, дописна карта, штампана ствар, мустра, пословни папир) не рекомандована, и која није за доплату;

писма и кутије са означеном вриједношћу (осим која су упућена у Турску);

[1] Глас Црногорца, бр. 15, 1. (14.) VI 1917

[2] Уредба се односи на сва лица зарађених држава (прим. приређивача)

[3] Овом приликом, преносимо поглавље I које се односи на писмоносни саобраћај. Поглавље II регулише слање поштанских пакета.

поштанске упутнице.

Појединости које се тичу свијех врста пошиљака

а.) Писма

Писма упућена ратним заробљеницима, треба предати на пошту отворена; писма не смију бити тежа од 20 грама; није их допуштено рекомандовати.

б.) Дописне карте

Не смије на њима бити грбова, барјака или девиза савезничких.

в.) Мустре

Пакети не смију бити затворени; изузетно и по доброј вољи примаће се пакети не тежи од 1 килограма. У њима не смије бити новаца, памука (вате и.т.д.), нити комадића платна, нити ткива памучног, нити клупчади од памучног конца. Допуштене су пошиљке у којима је доње одијело и платно памучно, као што су кошуље, гаће, мараме, чарапе, рукавице, трикоти.

г.) Писма и кутије са означеном вриједношћу

Пошиљке ове врсте не смију садржавати никакве биљешке које би могле изгледати као дописивање. Како писма тако и кутије морају бити предаване на пошти отворене; пошто се службеним путем установи њихова садржина биће затворене у присуству чиновника или њихова шефа.

д.) Упутнице

Упутнице, упућене ратним заробљеницима у Њемачку, у Аустроугарску, у Турску или у Бугарску, шаљу се на име Главне поштанске контроле у Берну (Contrôle général des postes à Berne). Име и адреса примаочева пишу се на леђима купона.

У сваком случају, упутнице које се упућују војницима заграђених држава, интернираним у којој неутралној земљи уплаћују се непосредно на име самога адресанта.

За упутнице, упућене, друштвима за обавјештавање о ратним заробљеницима (Bureaux des renseignements) плаћа се комисиона такса, и према приликама, такса за размјену новца.

1917. Француска војна франшизна карта из серије "Нада" експедована од стране српског официра, преко француске поште 504 Солун, приватном лицу за Лондон
1917. CPFM - "of Hope" - with soldiers written génie- Salonika in Serbian language

Адреса на пошиљкама

Адреса на свакој пошиљци, упућеној ратном заробљенику, пише се углавном овако:

1. Примаочево име и презиме, род оружја, војнички чин, пук, батаљон, чета, ескадрон, секција и.т.д.
2. Напомена да је "ратни заробљеник" (prisonnier de guerre).
3. Име логора гдје је интерниран и земља у коју се пошиљка упућује.

Међутим, за заробљенике који су интернирани у Њемачкој, најбоље је адресу саставити по овом реду:

1. Име и презиме;
2. Број компаније у логору гдје је интерниран;
3. Бројка (матрикула) заробљеникова;
4. Име логора гдје је интерниран и име земље.

Изузетно, ако логор, гдје је интерниран, не би био познат, пошиљка може бити упућена на поштанску станицу Bureau de poste No 24. Berlin.
Пошто се све то упише, све друге ознаке су излишне, осим оно што је потребно за поштанске упутнице. На упутницама ваља означити и војничку формацију којој је војник припадао прије свог заробљења.
У случају кад је презиме слично имену, или кад се лако може замијенити презиме именом, тада ваља презиме подвући цртом.
Пошиљке, одређене заробљеницима који су запослени у радничким одредима у Њемачкој, не треба адресовати у она мјеста гдје су запослени, него у логор у који су откомандовани (иначе пошиљка ће закаснити).
Много је стало до тога да рукопис буде веома читак, како на адресама тако и у писмима, јер то веома олакшава експедицију.
Много се олакшава експедиција сваке пошиљке, ако се на врху омота, карте и етикете, на лијевој страни, стави ознака "Par Pontarlier".

Информације о специјалитетима и новим издањима редовних, пригодних и доплатних марака Републике Србије

Информације о фалсификатима

Текстове који покривају српско и југословенско филателистичко подручје, пратите на сајту:

www.filatelija.rs

Доц. др Вида Зеи

ПОШТАНСКЕ МАРКЕ И ПОЛИТИКА НАЦИОНАЛНЕ ЗАСТУПЉЕНОСТИ [6]

Конкретно, на поштанским маркама Краљевине Југославије није било словеначког у примарном значењу (Деридине деконструкције, прим. ВБ). Словеначки мотиви (попут народне ношње, Бледа, поглед на Љубљану из ваздуха) су потиснути другима у примарном смислу значајнијим нпр, обележавањем Европског првенства у веслању, или Прве југословенске изложбе филателиста. Словенцима је била ускраћена могућност представљања у окружењу једине историјске нације, Србије. Насупрот томе, примарно је подразумевало Србе, било да се ради о историјском сећању или прикупљању средстава за ратне инвалиде, ратне ветеране, сценама историјских битака, годишњицама међународних споразума које је закључила претходна Краљевина Србија, или осликавању Српске краљевске породице, историјских и верских објеката, политичких личности, хероја, и личности културе или науке.

Слика 1

Хрвати се такође појављују ретко на маркама између два рата. Један случај је од посебног интереса за ово истраживање. Године 1929, поводом обележавања 1000. годишњице хрватског краљевства, издата је пригодна марка на којој средњовековни хрватски краљ Томислав није могао да се појави сам на марки као метафора те државе (на слици 1 марка са претиском из 1931). Уместо тога, југословенски краљ је постављен на левој страни марке и на тај начин девалвирана улога хрватског краља, а повезивањем временских и просторних симбола спинован историјски период од преко хиљаду година. Марке конструишу илузију јединства у коме је Југословенски краљ постао главни актер, заправо смештају га у контекст хиљаду година постојања тако што је постављен с привилеговане леве позиције (привилеговане у цивилизацијама које читају са лева на десно и од врха ка доле).[1]

[1] Ово је типичан пример contradictio in adjecto. Реч је о врсти портрета који су према положају главе дати у профилу; лик краља Томислава десном, на левој страни марке и Александра левом, на десној страни марке. Другачији распоред ова два портрета послао би поруку коју издавач очигледно није желео (коментар приређивача).

Политика представљања на маркама Краљевине Југославије артикулише Србију са ексклузивношћу историјског утицаја легитимне политичке снаге државе укључујући техничке, политичке, војне и културне процесе. Срби су били персонификација југословенске националне државе у представама суверености и улоге државне политике, из којих су Словенци и Хрвати искључени; они су систематски представљани у комбинацији са маргинализованим друштвеним групама (као што су жене и деца), у националном фолклорном оквиру. Ове стратегије представљања означавале су приступ у коме је основна идеја национална држава Србија.

Послератни период

Слика 2

Током Другог светског рата, југословенски партизани организовали су поштанску службу на ослобођеној територији, а упркос техничким потешкоћама било је покушаја израде партизанских марака. Тако је у 1944. урађен дрворез и ручно одштампана оригинална партизанска марка коришћена у Босни. На марки је приказан партизански борац као симбол хероизма и митског значаја отпора против најмоћније војске у то време. (видети слику 2).

Естетски марка је била један од првих примера појаве социјалистичког реализма, који је доминирао као уметнички израз одмах после рата, постајући свакодневни визуелни део југословенског јавног живота (Чичеров 1983, 10).

Док је остатак Југославије прештампавао марке бивших окупационих снага након ослобођења 1945. са "Демократска Федеративна Југославија". Словеначки провизоријуми истичу словеначко са натписом "Словенија / Југославија". Ова особеност може бити израз страха од још једног симболичког уништења, и потврда ранијих тензија између југословенских унитариста и словеначких сепаратиста; марке су биле један од оних ретких простора где су се могли изразити овакви страхови.

Током послератног периода, издато је неколико марака за Зону Б - за Слободону територију Трста, етнички мешовит регион Приморја и Истре где граница између Југославије (Словенија) и Италије није решена све до 1953. године. Ове марке су дизајнирали словеначки уметници и биле су у складу са политиком представљања друштвеног, културног, и политичког аспекта становништва са социјалистичким идеалима, нпр, моћ радничке класе, као "примарно значење". Ипак, двојезични лого на овим

маркама, "Истра Словенско Приморје" на словеначком, и "Istria littorale Sloveno" на италијанском (Истра, словеначко Приморје) одражавају потврду да је крај припадао Словенцима, и истовремено, дубоко укорењен осећај традиционалног суживота. Још једна марка, названа "Триптих", издата је у знак сећања на Први мај 1948. године, носила је натпис на словеначком, италијанском и хрватском, одштампан наизменично на свакој марки триптиха (Сл. 3).

Слика 3

У Зони Б на Слободној територији Трста, истарски радници и сељаци, који никада нису били представљени на маркама, конструишу поштански универзум који уврвном слави Први мај са регионално специфичним мотивима, што указује на нову осетљивост друштвених снага које бирају ове догађаје и људе овог краја, који су достојни приказивања на маркама. Један од најлепших примера приказује руковање једног истарског сељака и тршћанског радника.

Слика 4

Руке, окружене регионалним и комунистичким симболима (љиљани за Трст, коза за Истру, и срп и чекић) који симболично славе моћ и пријатељство између тршћанске радничке класе истарских сељака (Сл. 4).

Ипак, док су марке зоне Б легитимисале друштвени слој радника и признавале одређену језичку специфичност, оне су искључивале културну и друштвену хетерогеност овог етнички мешовитог подручја Истре. На пример, занемарују урбану италијанску средњу класу, искључују снажну привржености католичкој цркви, а нарочито трагичан послератни егзодус када су у покушају етничког чишћења Италијани више или мање били присиљени да напусте своје домове у Истри и емигрирају у Италију.

Литература

Čičerov Stanislav. 1983. Božidar Jakac delineavit (Drawn by Božidar Jakac), Filatelistični zbornik 1, 10-22.

Саша Недељковић

РАД СОКОЛА ПОСЛЕ 1945.

У редовима Савеза Сокола Краљевине Југославије 1938-1939. било је 384.000 чланова, чланица, нараштаја и деце (1). У Другом светском рату током окупације забрањен је Савез Сокола. У иностранству је наставио да ради Југословенски соко као део предратног Савеза Сокола Краљевине Југославије.

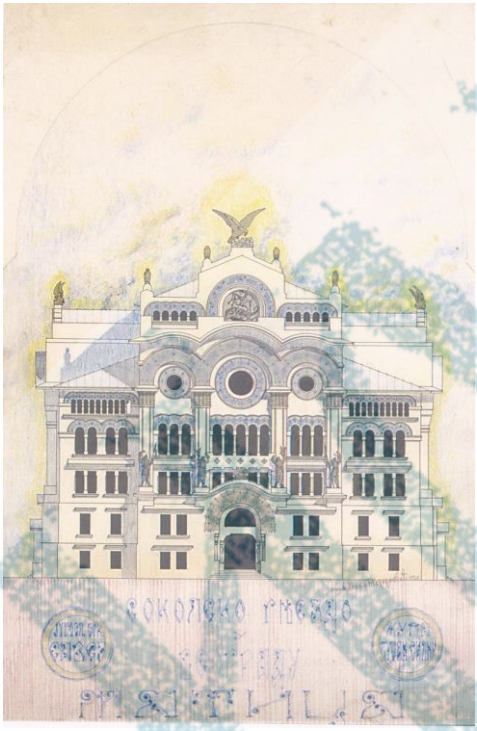

Сл. 1 Момир Коруновић, пројекат за Соколски дом у Београду, 1928. године

По ослобођењу Београда октобра 1944. група омладинаца спалила је музејске експонате Соколског музеја у дворишту зграде Крсмановића. После Другог светског рата комунистичке власти позвале су управе предратних друштава да се пријаве ради обнове рада друштава. Страхујући од могућности да буду убијени чланови старешинстава соколских друштава нису се пријавили. Др Миодраг Стевановић, старешина Соколског друштва Београд IV на Чукарици, стрељан је после ослобођења. Савез ратних добровољаца обновио је рад али је убзо забрањен од стране власти.(2) За комунисте соколи су били њихови класни непријатељи. Рато Дугоњић у свом чланку „11 новембар", објављеном у листу „Фискултура" 1945. оптужио је „Соко" заједно са „Хрватским Орлом", да је настојао да омладину одгоји у шовинистичком и антидемократском духу. (3)

После рата Председништво АСНОС-а донело је одлуку којом се овлашћује Иницијативни спортски одбор Србије, да може преузети на руковање сву покретну и непокретну имовину бивших фискултурних савеза, коју ће употребити за реоганизацију и унапређење фискултуре. (4) Упркос свему што се дешавало део стручних соколских кадрова наставио је своју активност у организацијама коју је створила нова власт.

Сл. 2 Илустрована прпагандна поштанска карта издата поводом Првог слета Сокола Краљевине Југославије у Београду 1930. године

Сл. 3 Пригодне поштанске марке са доплатним вишком издате поводом одржавања Соколског слета у Љубљани 1930. године

Део сокола повукао се из јавног живота чувајући соколске традиције. Др Слободан Ђорђевић сматрао је да су соколи и ако онемогућени од власти наставили свој рад у илегали. Чланови Соколског друштва Београд III на Звездари састајали су се бар једном годишње у салама ресторана да би обнављали успомене из младости проведене у соколани. Веровали су да соколство кад-тад опет заживети. (5) Бивши чланови сокола укључили су се у обнову и изградњу земље.

После рата Председништво АСНОС-а донело је одлуку којом се овлашћује Иницијативни спортски одбор Србије, да може преузети на руковање сву покретну и непокретну имовину бивших фискултурних савеза, коју ће употребити за реоганизацију и унапређење фискултуре. (4) Упркос свему што се дешавало део стручних соколских кадрова наставио је своју активност у организацијама коју је створила нова власт. Део сокола повукао се из јавног живота чувајући соколске традиције. Др Слободан Ђорђевић сматрао је да су соколи иако онемогућени од власти наставили свој рад у илегали. Чланови Соколског друштва Београд III на Звездари састајали су се бар једном годишње у салама ресторана да би обнављали успомене из младости проведене у соколани. Веровали су да ће соколство кад-тад опет заживети. (5) Бивши чланови сокола укључили су се у обнову и изградњу земље.

Сл. 4 Пригодне поштанске марке услужно поништене пригодним жигом (Цетиње) издања поводом Савезног слета фискултурника у Београду 1947. године

Соколски предњаци су своју активност могли да наставе у Фискултурном савезу Југославије. Почетком 1948. установљен је Гимнастички савез Југославије, који је окупљао 60.000 вежбача у 862 друштва широм Југославије (6). Непосредно после оснивања, Гимнастички савез Југославије припремао је учешће југословенских вежбача на XI Свесоколском слету у Прагу 1948. То је био први испит нове организације, коју је требало положити у иностранству, пред братским народом Чехословачке и многобројним гостима из словенских и других земаља. Југословенска група у Прагу састојала се од 700 бораца Југословенске ратне морнарице и 3.300 фискултурника чланова ФИСАЈ-а и Гимнастичког савеза.У Праг су ишли са 10 великих специјалних путничких возова. Сем

морнара око половина вежбача били су предратни соколи (др Виктор Мурник, др Иван Пустишек, Ангелина Петровић, ...). Резолуција Информбироа објављена је на Видовдан. Вежбачи су на путу дознали за резолуцију и њихов одговор био је чврста решеност да свим својим снагама прикажу бар један део истините и стварне Југославије. У вежби су морнари својим телима изводили контуре брода, сидро и грб ФНРЈ. Омладинци и омладинке изводили су вежбе које су изражавале славну историју и стварност Титове Југославије. Њихов наступ био је бурно поздрављен, а посебно скупина „Турски марш" коју је за соколске потребе пре Другог светског рата приредио др Виктор Мурник, први начелник Југословенског соколског савеза. Др Виктор Мурник је припремио екипу за слет. Представу је гледало 300.000 посматрача на великом стадиону у Прагу. Гледаоци су кроз подршку југословенским вежбачима изражавали своје незадовољство успостављању комунистичке власти у Чехословачкој. (7) Никола Пилауер, члан сокола у Белој Цркви, описао је своје доживљаје са слета за соколски часопис "Око соколово" : „ ... у Праг смо стигли око десет сати пре подне. Стварно је то био спектакуларан дочек, сви становници Прага изашли су да нас поздраве ... Тог истог дана објављена је резолуција Имформбироа. Масу људи ништа није могло да заустави да на чешком језику кличу „наздар југословенски наможњици". ... Више земаља је учествовало на слету, али публика је од нас тражила да из дана у дан понављамо вежбе, како би што више људи из Чешке могли да дођу и виде нас ... После двадесетог дана ред је био да кренемо, укрцали смо се у воз, али воз није могао да крене од Чеха који су нам приредили испраћај. После три сата кашњења, кренули смо за Београд. ...У Београду смо извели цео програм на Хиподрому код Цареве ћуприје." (8)

У оквиру прославе Дана Републике, 29. новембра 1948. одржана је на Коларчевом универзитету у Београду свечана академија Гимнастичког савеза Југославије. Присуствовали су члан Политбироа КПЈ Моша Пијаде, потпредседник Президијума Народне скупштине Јосип Рус, председник владе Србије Петар Стамболић, ... председник Фискултурног савеза Југославије Владимир Дедијер, ... руководиоци фискултурних и гимнастичких организација и велики број гостију. Свечану академију отворио је говором министар владе ФНРЈ др Павле Грегорић. Комитет за фискултуру владе ФНРЈ и Извршни одбор Фискултурног савеза Југославије одлучили су да на академији заједнички одају признање за залагање и високу патриотску свест колективу учесника на Свесоколском слету у Прагу 1948. и то: свим вежбачима, водницима, командирима и заменицима командира чета, свим штабовима бригада и главном штабу у саставу: Јозо Бачић, командант; Неда Крмпотић, заменик команданта; др Ивко Пустишек, начелник; чланови штаба: Бора Стојадиновић, Владо Јуранчић, Рудолф Цар, Јован Шћекић, Томаш Шавник. Засебно су

похваљени: др Виктор Мурник, Петар Ламза, Борис Грегорка, Рафо Бан, Јелка Бан, Милица Шепа, Фране Жиц, Славко Пољшак, Дана Пољшак, Зденко Павић, Боса Узелац, Едо Љубибратић, Олга Кержан ... Како је истакла Неда Крмпотић, учесник на слету: „Лик фискултурника-вежбача са прашког слета, који са упорношћу и доследношћу учи и извршава задатак, који је пламени и одважни патриота своје домовине остаће светли пример у развоју наше фискултурне организације, која у својим редовима васпитава и има такве људе." (9)

На новембарској Савезној скупштини 1951. Гимнастички савез Југославије усвојио је ново име: Партизан Југославије - Савез за телесно васпитање. Своју десетогодишњицу Партизан Југославије прославио је 1958. Те године Партизан Југославије окупљао је 242.993 припадника. Чланови Партизана били су активни учесници на изградњи Аутопута. Пет бригада СТВ Партизан учествовало је 1958. на изградњи Аутопута Загреб–Љубљана. На деоници Параћин-Ниш 1959. 4 партизанске бригаде – учеснице на завршној спортској приредби у оквиру Дана младости у Београду добиле су више пута назив ударних бригада. У част 40-годишњице КП Југославије у Београду је од 25 јуна до 6 јула 1959. одржан Савезни слет Партизана (10).

Аутор је члан Научног друштва за историју здравствене културе Србије

1. „Око соколово" стр.28, Ванредни број, јануар-април 2008, Београд
2. Новица Пешић, „Да се допринос ратних добровољаца ослободилачких ратова Србије до 1918. године не заборави", „Добровољачки гласник", Београд, јун 2013, бр. 41;
3. Рато Дугоњић, „11 новембар", „Фискултура", Београд, 1 новембар 1945, бр. 8, стр. 1;
4. „Фискултура и спорт федералне Србије", „Фискултура", Београд, 5 маја 1945, бр. 1, стр. 1;
5. Зоран Андрејевић, „Соколско друштво Београд III Зветдара", „Око соколово", Издавач Соколска жупа Београд, јануар 1997, бр. 7, стр. 8;
6. „Савезни слет Партизана 26-28 јуна и 4-6 јула", Београд 1959;
7. „Наш спорт у 1948", Београд 1949; Павле Врачарић, „Обнављање соколства на територији Савезне републике Југославије", стр.30, „Саветовање улога обновљеног соколства ...", Издавач Соколска жупа Београд, јун 1996, Београд;
8. Никола Пилауер, члан сокола у Белој Цркви (Банат), „Учешће на слету у Прагу 1948 године", „Око соколово" бр.41-42, Београд, јул 2011, стр. 25, 26;
9. „Наш спорт у 1948", Београд 1949; Павле Врачарић, „Обнављање соколства на територији Савезне републике Југославије", стр.30, „Саветовање улога обновљеног соколства ...", Издавач Соколска жупа Београд, јун 1996, Београд;
10. „Савезни слет Партизана 26-28 јуна и 4-6 јула", Београд 1959;

П.Ф. Портфлит, проф. др Милан Радовановић

NL МИСИЈА 1913 - ХОЛАНДСКА МЕДИЦИНСКА ПОМОЋ СРБИЈИ ЗА ВРЕМЕ БАЛКАНСКИХ РАТОВА

Још 1912 године јужни део Балкана припадао је Отоманској империји. Услед револуција, устанака и ратова Отоманска империја је све више слабила. 1912 године Балканске државе Грчка, Црна Гора, Бугарска и Србија решиле су да се коначно обрачунају са Турском. 8.октобра 1912 године Црна Гора је објавила рат Турској, што су следиле и остале наведене државе. Овај конфликт је познат под називом Први балкански рат.

Сл. 1 Бугарска целина за домаћи саобраћај коришћена од српског војника са долазним жигом Житковца и рукописном цензуром - послата из Кратова, Македонија 8.октобра 1912 (са полеђине ове карте).

Српска војска је напредовала према Вардару, Кратову и Санџаку. До прве велике битке дошло је већ 23. и 24. октобра 1912.год. код Куманова, када је Турска војска претрпела велики пораз.

Први Балкански рат завршен је 30.5.1913. Лондонским миром, који је балканским савезницама наметнут од стране великих сила, пре свега Аустроугарске.

Сл.2 Српска патриотска карта која приказује краља Петра на белом коњу који гази турску заставу са двојезичним текстом као ослободиоца ''српских'' области (Скопља и Драча) после Првог балканског рата.

.....

Албанија, раније такође под турском владавином, постала је држава и поред противљења тзв. Балканске лиге. Већина земаља је желела делове Албаније. Настали су немири око поделе плена – добијених територија.

26.јуна 1913 године Бугарска је напала Србију, па су Румунија, Грчка и Црна Гора, па чак и Турска, објавиле рат Бугарској. Кофронтирана са знатном премоћи нападача Бугарска је капитулирала, тако да је у Букурешту 10.августа 1913 године потписан коначно мировни споразум. Границе на Балкану су поново биле направљене.

Холандски Црвени крст

У новостима објављеним у новинама и часописима Холандије посебна пажња била је посвећена патњама цивилног становништва. Мора се напоменути да су Балканске земље у поређењу са Европом биле знатно заостале на пољу медицине, како у погледу инфраструктуре, тако и транспорта и третмана оболелих одн. рањених.

Холандски Црвени Крст је сакупљао средства да би могао да пошаље медицинске тимове, одн. медицинску мисију (Амбуланту) у ратно подручје. Овакве мисије су биле упућене у Бугарску, Грчку и Турску.

Током избијања Другог Балканског рата 1913 године доктор А.В.С Ван Хамел (A.W.S. van Hamel) био је већ са медицинским сестрама Фермес (Vermaes), Де Гроте (De Grote) и Кирц (Kürz) у Врању па је био именован за шефа болнице која је била у непосредној близини ратних дејстава.

Почетком Другог балканског рата српски Црвени крст упутио је молбу холандском Црвеном крсту да пошаље једну медицинску екипу за Београд.

Холандски принц Хендрик (Hendrik), председник холандског Црвеног крста, замолио је г. Стена ван Омерена (Steen van Ommeren) да преузме руковођење овом мисијом. Г. Стен ван Омерен се захвалио, јер је холандска екипа, која се састојала од 4 доктора и 12 медицинских сестара и болничара, требало да буде распоређена по целој Србији, па самим тиме није било могуће да буде вођа. Принц Хендрик је прихватио његове разлоге и донео одлуку да се за Србију пошаље медицинска амбуланта. Ову одлуку потврдила је и Врховна комисија холандског Црвеног крста. Остварене финансијске донације и поклони Холанђана омогућили су слање ове мисије за Србију. Ово је било тим лакше, јер је већ постајала медицинска опрема из амбуланти које су биле стациониране у Грчкој Турској из претходног рата.

Сл.3 Српска разгледница на којој се налази жиг амбуланте Црвеног крста Холандије (‘Ambulance de la Croix Rouge Neerlandaise) црвене боје. Разгледница је упућена од стране др П. Х. Ван Ројена (P-H.Van Rooien) 4.августа 1913 године из Београда за Схидам (Schiedam) – долазни жиг Схидама од 20.августа 1913. На разгледници се налази и уоквирени жиг поште (поштара) из Амстердама - ‘‘A.8’’

Половином априла именован је за руководиоца ове амбуланте у Србији г. Г.В.С. Лингбек (G.W.S. Lingbeek) који се вратио из Константинопоља. амбуланта холандског Црвеног крста састојала се из :

- доктора: П.Х.Ројен (p.H.Rooien), Ф.Хејманс (F.Hymans) і Ц.Гудхарт (Goedhart),
- студената медицине: J.M.Колфа (J.M.Kolff) и Г.А.Седеа (G.A.Seede).
- медицинских сестара: Г.Лингбек-Бесем (G.Lingbeek-Bessem), Х.Бомсма (H.Boomsma),
- болничара: Р.Кребс (R.Krebs), А.Е.Г Мартин (A.E.G.Martin), А.М.Е Монсес (A.M.E Monsees), Ц.Скипер (S.Scipper), А.Зварт (A.Zwart),

- болничарки: Ц.Ван дер Колк (C.van der Kolk), Д.Ван дер Молен (D.van der Molen), J.H.Нинкемпер (J.N.Nienkemper), J.Ван Влит (J.van Vliet),
- секретара: X.J.A Ван Сон (H.J.A. van Son), као и
- кувара: A.Меторста (A.Methorst).

Ned. Roode Kruis naar den Balkan.

Dokter A. W. S. van Hamel, die met de zusters Vermaes, De Groote en Kürtz nog te Wranja (Servië) werkzaam was, is nu bij het uitbreken van den tweeden Balkanoorlog aangesteld als chef van het hospitaal, dat in de onmiddellijke nabijheid van het oorlogsterrein gelegen is.

De ambulance, welke het Nederlandsche Roode Kruis, op verzoek der Servische regeering, naar Belgrado zal uitzenden, is samengesteld als volgt:

Dr. G. W. S. Lingbeek, hoofd der ambulance; dr. P. H. van Roojen F. Hijmans, C. Goedhart, heelkundigen; J. M. Kolff, G. A. Sedee, semiartsen; mevr. B. Lingbeek-Bessem, hoofd van den huishoudelijken dienst; H. Boomsma, P. Krebs, A. E. G. Martin, A. M. E. Monsees, C. Schipper, A. Zwart, verpleegsters; C. van der Kolk, D. van der Molen, J. H. Nienkemper, J. van Vliet, verplegers; mr. H. J. A. van Son, secretaris; A. Methorst, kok.

Het vertrek is bepaald op Woensdag 23 Juli, met een vóór- en volgtrein van den trein, die 7.31 n.m. van het Staatsspoorstation in Den Haag vertrekt.

Het hoofdcomité van het Nederlandsche Roode Kruis doet nogmaals een beroep op het Nederlandsche volk.

Volgens de ingekomen berichten wordt er in dezen oorlog — nog moorddadiger dan zijn voorganger — ontzettend geleden.

Er mag hier geen sprake zijn van sympathie of niet: hulp is dringend noodig.

Door de zoo milde gaven, bij het begin van den Balkan-oorlog ingekomen, konden Griekenland, Turkije en Bulgarije ruimschoots door het Nederlandsche Roode Kruis worden bedacht. Thans is Servië aan de beurt. Mogen velen zich opgewekt gevoelen om ook dit liefdewerk te steunen, door hun gift te zenden aan den secretaris van het hoofdcomité van 't Nederlandsche Roode Kruis, Lange Voorhout 6, Den Haag.

Сл.4 Текст из холандских новина Телеграф од 23. јула 1913 године са насловом ''Холандски Црвени Крст иде на Балкан''.

Одлучено је, такође, да се у Београду образује одељење са 150 кревета за тешко рањене војнике. Из једног интервјуа са болничарком Мартин, који је објављен 25.октобра 1913 године, сазнаје се да је амбуланта била смештена у касарни 18 пешадијског пука.

Амбуланта је у Србији била потпомогнута од стране српских добровољаца, али и од стране ћерке холандског конзула Рапапорта (Rappaport). 18.августа ово одељење је посетио краљевић Ђорђе.

Уобичајени поступак је био да се опорављени болесници и рањеници отпусте да би се обезбедила места за новопридошле тешко повређене. Крајем августа примљено је 100 рањеника из 25. Резервне болнице, а недељу дана касније и још 85 тешко повређених из Скопља.

Сестра Мартин је објашњавала да су најтеже повређени били од стране граната непријатеља.Као успех наводи да је од око 1.000 пацијената само код два морала да се изврши ампутација. Такође навела је да српски рањеници нису били о трошку холандских средстава.

Приликом одласка амбуланте било је још 40 болничара. Један од проблема приликом хоспитолизовања пацијената били су инсекти, који су преносили заразне болести. Амбуланта је била поштеђена од колере.

Амбуланта холандског Црвеног крста вратила се преко Беча у Хаг 27.октобра 1913.

Остала холандска медицинска помоћ

Поред холандског Црвеног крста постојала је холандска медицинска помоћ и од стране тзв. невладиних организација. 1912 године сакупљен је

у Холандији новац од стране доброчинитеља, па је једна амбуланта послата за Београд под вођством доктора Аријуса ван Тинховена (Arius van Tienhoven). Приликом избијања Другог балканског рата Србија га је позвала да се врати. Особље амбуланте састојало се још из:

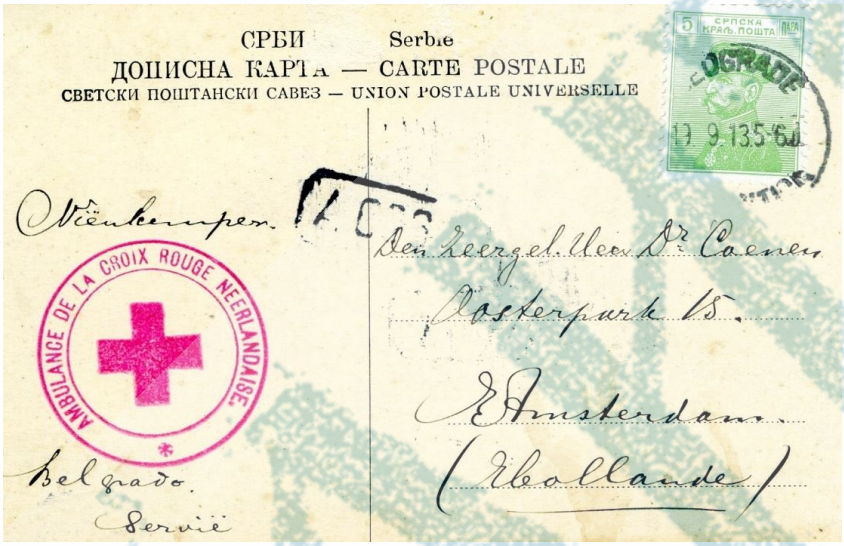

Сл.5 Српска разгледница на којој се налази жиг амбуланте Црвеног крста Холандије (Ambulance de la Croix Rouge Neerlandaise) црвене боје. Разгледница је упућена од стране болничара J.X.Ниенкемпера 19.септембра 1913 године из Београда за Амстердам. На разгледници се налази и број поште (поштара) у Амстердаму – правоугаони жиг ''A0?6''

- доктора ван Хамела (van Hamel),
- два студента медицине: Х.Ц.В.Серлеа (H.C.V.Serle) и J.Ридејка (J.Riedijk),
- осам болничара и болничарки, између којих и Г.Ван Дер Зван (G.van der Zw), A.J. Схојтемакер (A.J. Schuitermaker) и Г.Јон (G.Joon).

Амбуланта је била у Ваљеву. Због смањеног броја рањеника њихов одлазак из Србије је био припреман за септембар месец. Ова амбуланта се 4.октобра вратила у Холандију.

У холандским новинама Телеграаф од 27.августа 1913 године пише да су поред холандске мисије у Србији биле и мисије из Француске, Немачке, Енглеске, Аустрије, Италије, Мађарске, Шведске, Норвешке, Белгије, Чешке и Пољске.

Пут поште

Према обавештењу које је било штампано у холандским новинама НРЦ од 28.јула 1913 године стоји да се пошта члановима холандске мисије мора слати на следећу адресу: "Ambulance de la Croix Rouge Neerlandaise" у

Београду. Пошта чланова мисије из Србије била је, с обзиром на борбе на југу, упућивана возом преко Беча за Холандију.

Сл.6 И на овој разгледници се налази жиг амбуланте Црвеног крста Холандије (Ambulance de la Croix Rouge Neerlandaise) црвене боје. Разгледница је упућена од стране секретара амбуланте Х.Ј.А ван Сона 22.августа 1913 године (у текст стоји 9/22.септембра 1913) из Београда за Амеронген (долазни жиг од 2.септембар 1913). Карта је преупућена за Зутфен (Zutphen) – долазни жиг датиран 25.септембар 1913 и поново враћена за Амеронген (поштански жиг од 3.октобра 1913) . На разгледници се налази и недовољно читљив број поште (поштара).

Бесплатно слање пошиљака из Србије није било омогућено члановима мисије о чему сведоче сва три наведена примера (Сл.3,5,6), уредно франкираних (сем другог где је недовољна франкатура, али је прошла без ''портирања'')

Опаска

Имена особља који је било у амбуланти наведена су ради лакше идентификације поштанских објеката.

Литература

Збирка новина из 1913 године из Краљевске библиотеке (www.delpher.nl/nl/kranten)
Платсман Б., Амбуланта холандског Црвеног крста у Османској царевини за време Првог Балканског рата (на холандском језику), Универзитет Утрехт, 2007,
Крамерс В., Холандске амбуланте у иностранству 1914-1918 (на холандском језику), предавање 2009

Војислав Беговић

ПРЕПИСКА РАТНИХ ЗАРОБЉЕНИКА И ИНТЕРНИРАНИХ ЛИЦА ИЗ СРБИЈЕ, ПОСРЕДСТВОМ МЕЂУНАРОДНОГ КОМИТЕТА ЦРВЕНОГ КРСТА [8]

После војног пораза Србије у јесен 1915. године, Немачка, Аустро-Угарска и Бугарска поделиле су земљу у контролне зоне. Немачка се ограничила на присуство и контролу магистралног пута и железничке пруге који су водили долином Велике Мораве, као и неких рудника у источном делу Србије. Бугарска је преузела управу двема зонама: "Војним подручјем Мораве", са седиштем у Нишу и "Војном области Македоније", са центром у Скопљу. Аустро-Угарска је успоставила војну управу, са седиштем у Београду (K. und k. Militar-General-gouvernements Serbien, или MGG / S) у својој зони контроле, од 1. јануара до 15. марта 1916. Сличну управу Аустро-Угарска је успоставила у Црној Гори (K. und k. Militar-general-gouvernements Montenegro, ili MGG / M) 1. марта 1916. године.

Прве месеце окупације Србије обележила су интернирања образованог становништва (наставника, свештеника, и политичара). Активни војни официри депортовани су у логоре у Бугарској, Аустрији, Чешкој, Мађарској. Ове образоване друштвене групе сматране су преосталим главним носиоцима српског националног идентитета и кохезије и, као такви претња окупационој власти. То је био разлог зашто је урбано становништво било прво на удару интернације, док су сељаци прогањани и депортовани касније у лето 1916. када је Румунија ушла у рат и савезници остварили свој први велики успех на македонском фронту.

Депортације ратних заробљеника и цивилних лица из Србије Аустро-Угарска окупациона власт у Београду, као и Врховна команда у Бечу, вршиле су одвођењем у концентрационе логоре, означавајући их као "превентивну, а не казнену меру". Често су критеријуми за одабир појединаца да буду депортовани били нејасни. У пракси, окупацијске власти су настојале да све војно способне мушкарце старости од седамнаест до педесет пет година држе под својом непосредном контролом, као и оне, без обзира на узраст и пол, које су се сматрали опасним.

Током окупације Србије била су четири главна таласа депортовања. Први, у јесен 1915 између 20.000 и 25.000 људи су послати у логоре. То су углавном били војно способни мушкарци, бивши војници,

политички сумњива лица, као и чланови политичких, културних или спортских организација. Након уласка Румуније у рат (у августу 1916) 16.500 људи су послати у логоре. Трећи талас депортације догодио у пролеће 1917. после српског устанака који је избио у Црној Гори, непознат број људи оптужених за умешаност су послати у логоре. Последњи талас догодио се у јесен 1918. године, након што су Антанта и њени савезници извршили пробој Солунског фронта (15. септембра 1918).

Само неколико недеља након избијања рата, Аустро-Угарска је почела са депортовањем сопствених држављана са југа Монархије, као и страних поданика интернираних са окупираних територија на Балкану (Србија, Црна Гора) и Источне Европе. Они су били смештени у домаћинствима, фармама, празним зградама или наменски изграђеним притворским центрима.

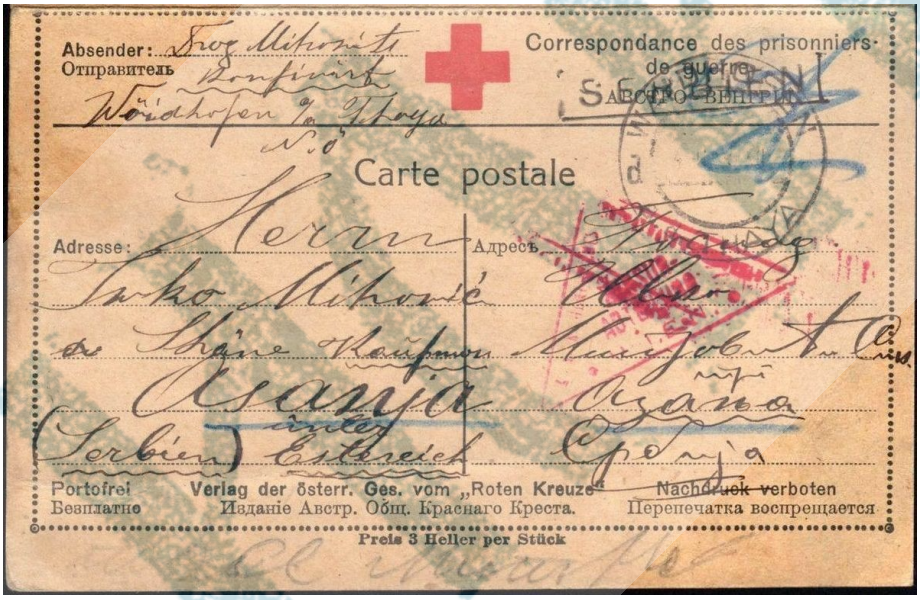

1917. Карта Аустријског одбора Црвеног крста за преписку ратних заробљеника послата приватном лицу у Азању (Србија). Поштански жиг Waidhofen a.d. Thaya (Аустрија). Жиг централне бечке цензуре.

1917. Correspondence card of the Austrian Committee of the Red Cross for the correspondence of prisoners of war sent to a private person in Azanja (Serbia). Postmark Waidhofen a.d. Thaya (Austria). Censor mark GZNB (Vienna).

На слици горе, вероватно се ради о карти српског цивилног интернирца деташираног из једног од логора у долини реке Тија за рад на приватном имању (Alois Kainz) у место Вајдхофен на реци Тија (Austria).

1917. Поштанска карта српског интернирца послата из Вејкертшлага, радног логора за цивилне интернирце, огранак логора Дрозендорф Доња Аустрија, за Париз

1917 Serbian internee Postal Card sent from Weikertschlag, labor camps for civilian internees, a branch camp Drosendorf Lower Austria, in Paris

Централни информациони биро Црвеног крста Аустро-Угарске у Бечу (Gemeinsames Zentralnachweisbüro des Roten Kreuzes) обрађивао је целокупну долазну и одлазну пошту заробљеника рата. Ово је омогућавало цензури заробљеничке поште да истовремено делује и као обавештајна јединица прикупљујући и архивирајући податке о поданицима непријатељских држава. Темељитост и разноврсност GZNB цензуре не само да је развијана у оквиру Аустро-Угарског цензурног апарата, већ је 1916. године довела до реформе цензуре у Немачкој.

Врховна цензура GZNB била је задужена за процену поузданости сваког појединачног цензора. Уз то, сваки од вођа језичке групе вршио је процену исправности политичких ставова својих цензора, оцењујући их као "словенофил", "аустрофоб", "иредентист", или било којим другим "сумњивим" мишљењем. Судећи по сталним жалбама команде GZNB, војска је ретко издвајала довољно квалификован кадар да задовољи многе захтеве и тешкоће рада, па се GZNB окренуо према цивилима, који су радили за мале хонораре или као добровољци, и који су представљали готово половину запослених у GZNB.

Састанци филателиста у Београду, улица Светог Саве 16-18/II
сваке недеље од 9 до 14 часова

1917. Швајцарска државна дописна карта експедована преко друштва Српског Црвеног крста у Женеви, српском интернирцу заточеном у Нежидеру (Угарска). У простору за адресу пошиљаоца, адресант налепио цедуљицу са текстом на француском језику: "pharmacienne hopital chirurgicale de chomage Ostrovo – Salonique". Прегледала Бечка цензура (GZNB)

1917. Swiss national postal card sent over Serbian Red Cross in Geneva, Serbian internees detained in Nežider (Hungary). In the space for the sender's address, sender pasted a note from the French text: "Pharmacienne chirurgicale hopital de chomage Ostrovo -Salonique". Examined the Vienna censorship (GZNB)

У истраживању преписке заточених Срба у логорима Централних сила у Првом светском рату, прегледао сам репрезентативан број пошиљака експедованих из заробљеничких и интернирских логора. Само у једном случају наишао сам на манипулативни логорски печат "Konfiniert Auslander" (на слици доле). Претпоставио сам да се ради о помоћном логорском печату у функцији повереника за преписку заточених Срба - без икаквог документарног утемељења за то. Разјашњење сам потражио у преписци са писцем и истраживачем поштанске историје М.Р. Вуковићем: - (...) Konfiniert Auslander означава да је интернирац страни држављанин. У принципу, сви Срби из Србије су спадали у ту категорију, док су Срби са подручја УА монархије били "обични" интернирци. Е, сад, тај печат није баш уредно стављан, односно изгледа да су га користили само неки логори. У почетку су им логори за "домаће" и "стране" интернирце били раздвојени (рецимо Арада и Добој само за "домаће"), али је касније долазило до мешања, па чак и до затварања у исти логор ратних заробљеника и цивилних интернираца. -

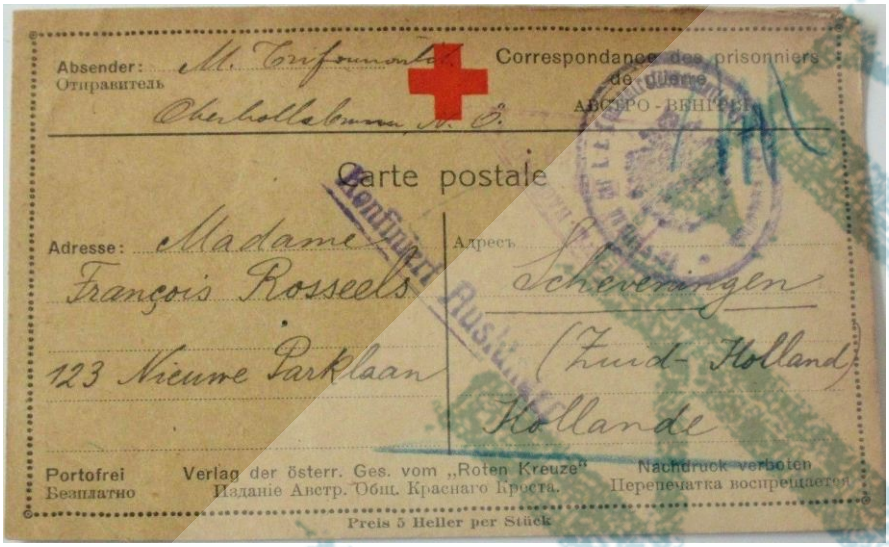

1918. Упутна карта послата из логора Холабрун, Доња Аустрија, приватном лицу у Схевенинген (Холандија)
1918. Postal Card sent from the internment camp Holabrun, Lower Austria, to a private person in Scheveningen (Netherlands)

1918. Карта одговор (Antwort) послата српском интернирцу у Холабруну (Oberhollabrunn)
1918 Reply Postal Card (Antwort) sent to Serbian internees in Holabrunu (Oberhollabrunn)

1918. Упутна карта послата из логора Гросау код Раба, Горња Аустрија, приватном лицу у Јагодину
1918 Postal Card sent from the camp Grosau near Raab, Upper Austria, to a private person in Jagodina (Serbia)

1917. Писмо експедовано из логора за интернирце Гросау Одбору за помоћ Србима у Женеви, са печатом логора и жигом и парафом Централне цензуре за ратне заробљенике у Бечу.

1917 Cover from Grossau to Committee to Aid Serbians, Geneva with camp mark, cover to Central Search Bureau for POWs in Vienna, censored

У Паризу и Ници самостално су радили Одбори српских жена који су слали пакете са намирницама заробљеним и интернираним[1]. Дописна карта (на слици доле), према прештампаном имену земље "RUSSIE." била је намењена за преписку руских заробљених и интернираних лица. У овом случају, употребио ју је српски интернирац. У свом обраћању српском Црвеном крсту он пише о свом очајном материјалном стању и моли за помоћ. Није тешко објаснити одређену конфузију у адресирању (Nica Suisse/Francuska)

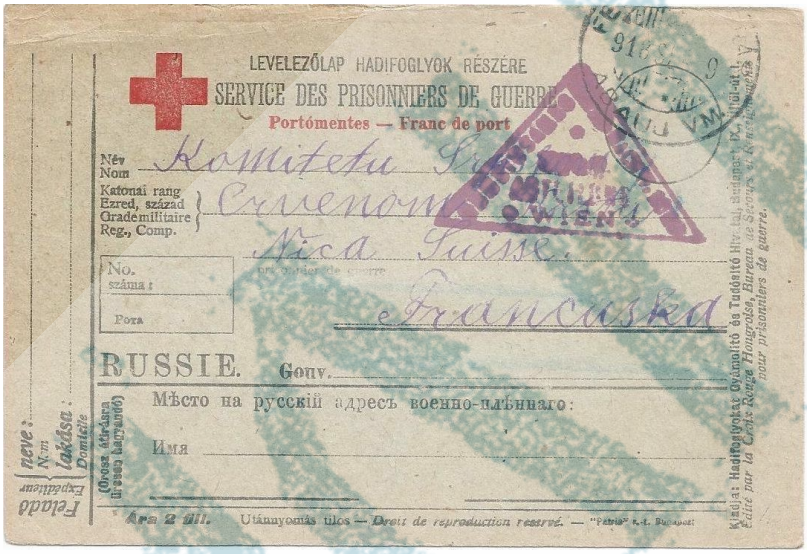

1918. Карта мађарског Црвеног крста за преписку ратних заробљеника послата Одбору српског Црвеног крста у Ници. Поштански жиг места у аустроугарској. Жиг централне бечке цензуре.
1918. Hungarian Red Cross POW card sent to Nice (France). Date cancel of the place in Austria-Hungary and the Austrian censorship mark.

VIA PONTARLIER

На почетку рада (Гласник #5) приказао сам дописну карту француског Црвеног крста послату из Жозијеа (Француска) за Србију (Трстеник) на којој је одштампано "VIA PONTARLIER", у складу са тадашњом праксом транзитирања поште из Француске и у Француску кроз ово место у источној Француској у близини швајцарске границе. Пантарлиер се налазио на тлу Алијансе и имао повољан положај за деловање обавештајних служби, а неутрална Швајцарска је чувала своју независност од обе стране. Понтарлиер је имао добре везе са Берном од кога је удаљен 120 километара.

[1] Споменица 1876-1936, Друштво Црвеног крста Краљевине Југославије, Београд 1936

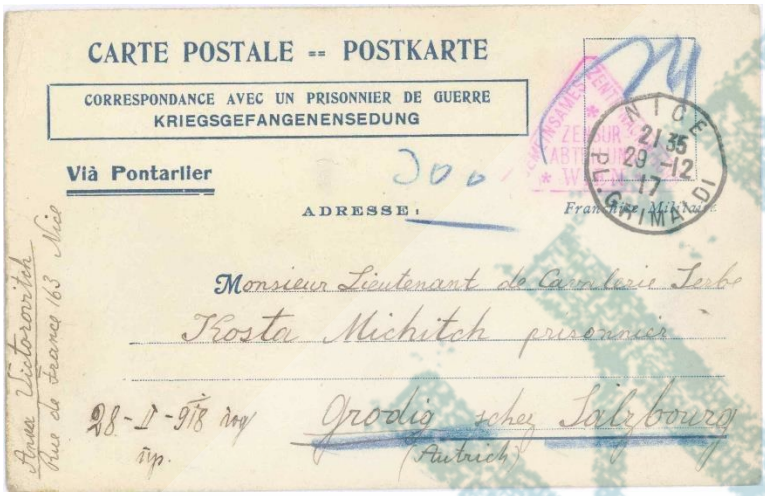

1917 . Француска франшизна дописна карта за преписку са ратним заробљеницима, упућена из Нице српском заробљенику у логору Гродиг (Аустрија)

1917 France franchise correspondence card for correspondence with prisoners of war sent from Nice to Serbian prisoner in the camp Grodig (Austria)

1918 Поштанска карта за преписку са ратним заробљеницима - Обавештење Одбора српских жена у Паризу о послатом пакету српском официру у логору Гродиг у близини Салцбурга.

1918 Post cards for correspondence with prisoners of war - Announcement of the Committee of Serbian womens in Paris to send packet on Serbian officer in the camp Grodig near Salzburg.

(наставиће се)

ПЕРСОНАЛИЗОВАНА МАРКА ПОВОДОМ ОДРЖАВАЊА ЕВРОПСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ ВЕЛИКИХ МАЈСТОРА У БЕОГРАДУ

У суботу 6. јуна 2015. године у Београду одржана је „Европска Конференција Великих Мајстора" у организацији Регуларне Велике Ложе Србије – највећи масонски скуп икада одржан у нашој земљи.

Ова конференција је окупила Велике Мајсторе регуларних великих ложа и њихове делегације из 44 европске земље, укључујући највеће европске масонске ложе, попут Уједињене Велике Ложе Енглеске, Уједињених Великих Ложа Немачке, Велике Ложе Русије и др. Уједно, конференција у Београду представља највећи масонски скуп ове године у свету.

Овим поводом Пошта Србије је 20. маја 2015. издала персонализовану марку номиналне вредности 23 динара на којој је представљен амблем Конференције. Регуларна Велика Ложа Србије је издала пригодну коверт и пригодни жиг (слика 1).

Слика 1 Персонализована марка, пригодан жиг и пригодна коверта

Персонализована марка је издата у тиражу од 1.025 комада, од којих је 500 комада нашло место на пригодном коверту са пригодним жигом. Ова филателистичка целина заједно са персонализованом марком је као поклон дистрибуирана учесницима Конференције.

Филателистички одбор Регуларне Велике Ложе Србије

МОТИВИ РЕДОВНИХ МАРАКА

Иако смо календарски готово на уласку у другу половину 2015., Пошта „Србија" до момента писања ових редова није емитовала апсолутно ни једну редовну марку са мотивом дефинисаним у Правилнику 2015, које је издало надлежно Министарство. Велики број ставки из нове поштанске тарифе од 1. априла 2014. није директно покривен редовним маркама, а посебно треба нагласити следеће услуге: обично и препоручено писмо за иностранство I стопе тежине (70 и 224 дин), II стопе тежине (170 и 328 дин)... Од 2006. не постоји апсолутно ни једна редовна марка, чија се номинална вредност поклапа са I или II стопом тежине у међународном саобраћају. Да ли то значи да су за српску пошту редовне марке заправо марке другог реда? Опште је познат значај редовне марке, која је својим тиражом доступна готово на сваком шалтеру поште. То свакако није случај са пригодним издањима, чији тиражи ретко када превазилазе 50 000 комада.

Михајло Пупин

Радомир Путник

Живојин Мишић

Милунка Савић

Надежда Петровић

Милош Обреновић

Мотиви редовних марака су дефинисани врло смислено. Примера ради, мотив са ликом војводе Живојина Мишића, предвиђен као мотив још прошле године и даље је „на чекању", па није јасно да ли одређеним структурама у Пошти сметају мотиви непосредно повезани са Колубарском битком, највећом битком у српској историји, те их на овај начин игноришу, не поштујући Правилник надлежног Министарства. Међутим, дешава се да, у недостатку идеја (хронична појава), мотив дефинисан Правилником као мотив редовне марке, буде искоришћен (злоупотребљен) као мотив на пригодном издању - блок поводом обележавања 200 година од II српског устанка, где је ликовно решење Књаза апсолутно исто као и у Правилнику. Случајно?

Владимир Милић

Ханс-Јозеф Грефен, Кобленц на Рајни

ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЏИЋ - ПОРТРЕТИ СРПСКОГ ФИЛОЛОГА У ФИЛАТЕЛИЈИ ОКУПИРАНЕ СРБИЈЕ 1941-1944 - [1]

Чланак „Vuk Stefanovic Karadzic – Bildnisse des serbischen Philologen in der Philatelie des besetzten Serbiens (1941 bis 1944)" објављен је у немачком часопису Südost-Philatelie, број 122 (август, 2013) и 128 (мај 2015.). Уз сагласност аутора текста г. Грефена и љубазношћу Јана Клауса, главног и одговорног уредника часописа Südost-Philatelie, објављујемо овај текст у Филателистичком гласнику, у два дела. Текст превели на српски језик Владимир Милић и Херман Диц.

Вук Стефановић Караџић је рођен 26. октобра 1787 Тршићу у близини реке Дрине, а умро је 7. фебруара 1864 у Бечу (сви подаци су преузети са сајта www.wikipedia.com). Он је постао познат као српски филолог и реформатор српског књижевног језика.

Слика 1

Сакупљачима Србије током немачке окупације у Другом светском рату познат је по свом упечатљивом портрету са препознатљивим брковима и косом која излази из капе (разгледница на Сл. 1).

Овај лик Вука Караџића налази се на вредностима две поштанске целине из поменутог периода, стога, није баш на први поглед спектакуларна из филателистичког угла, а ипак нуди низ занимљивих аспеката и новости, које бих желео да презентујем у наставку. Почнимо са познатим:

Од 28. фебруара 1943. све марке са претиском SERBIEN, као и све раније емитоване карте/поштанске целине (P1 до P4) престале су да важе. После кратког "прелазног периода", током којег је преко поштанске целине P3 и P4 лепљена марка Манастири, вредности 1,50 динара (Michel-Nr. 73.), (види Velickovic, Deutsche Besetzung von Serbien 1941 – 1944, Postkarten mit eingedrucktem Wertstempel, SOPh Nr. 90/2005, стране 1756-1757), емитована је 1. јуна 1943. (по Величковићу) дописница вредности 1,50 динар (P5) са ликом Вука Караџића (полупрофил, окренут на леву страну), зелене боје и назив вредности (динара) на ћирилици. Зидек даје као најранији познати датум употребе месец јули 1943 (Zydek, Deutsche Besetzung Serbien 1941 – 1944, Handbuch und Kommentar, Seite 347; погледати такође Novacovic, Katalogisierung der Ganzsachen von Serbien unter deutscher Besetzung 1941-1944, NachrichtenBl. 20/1982, страна 303 и даље.).

Дописница P5 (слика 2) је заправо она целина окупурине Србије, која се и данас може најчешће видети и која је имала рок употребе у трајању од 16 месеци (извор: Величковић).

Удружење ArGe Jugoslawien обухвата филателију и поштанску историју свих претходних и садашњих држава на простору бивше Југославије. Осим подручја Краљевине и Републике Југославије, заступљена су и подручја аустријске и мађарске поште на поменутом простору, окупације за време Другог светског рата, окупације Босне и Херцеговине, партизанске поште...

Часопис Südost-Philatelie излази три пута годишње.

Постаните члан и придружите нам се!

www.arge-jugoslawien.de

Erster Vorsitzender: Dr. Jan Ulrich Clauss,
email: **clauss@gsi-bonn.de** или **mail@janclauss.eu**

Контакт особа за Србију: Владимир Милић,
email: **vladimir.milich@gmail.com**

Слика 2

Посебно бих приказао један изузетно леп примерак овог издања са додатном франкатуром (слика 3).

Слика 3

Дописница послата у иностранство, у Беч, авионом, експрес, препорученом поштом из Свилајнца са пријемним печатом Свилајнац (22.IX.43), пролазним жигом Марковац (23.IX.44), са дотичним

налепницама и долазним жигом Беча (1.X.44). Дописница са првобитном вредношћу од 1.50 динар је, због међународне тарифе од 2 динара, службено дофранкирана са 50 пара портомарком (P16) (извор: Erhöhten Inlandsporto Zydek, страна 333.). Додатна франкатура од 16 динара (4 динара авиопошта, 6 динара препорука и 6 динара хитно слање; (погледати Pollak/Kleymann, Posttarife im Besetzten Serbien1941 bis 1945, SOPh Nr. 85-86/2004, страна 1666.) је наплаћена марком (на писмима веома ретка) Манастири од 16 динара (Mi-Nr. 81). Дописница је прошла бечку цензуру и такође има доста редак ручни жиг G-6 (Riemer, Die Überwachung des Auslandsbriefverkehrs während des II. Weltkrieges durch deutsche Dienststellen, 1979, Seite 129/30 Abb. 348)); на полеђини постоје трагови пробијања „хемијске цензуре" у плавом акварелу (извор: Riemer, страна 11).

Због повећања поштанске тарифе у домаћем саобраћају 1. јуна 1944. на вредност од 2 динара, неколико недеља након ове промене (извор: Velickovic, страна 1758) појавила се нова дописница поново са ликом Вука Караџића са вредношћу 2 динара, али овог пута са именом вредности на ћирилици и латиници (слика 4).

Слика 4

Зидек (a.a.O: S. 349) наводи као датум најраније употребе ове дописнице 29. август 1944.; у мојој колекцији имам примерак жига Кларија од 12.VIII.1944. Дописнице P6 су веома ретко коришћене, углавном из релативно малих места у Банату (извор: Novacovic, страна 304; Velickovic, страна 1757). Велика реткост ових дописница као и још већа реткост

стварно путовалих дописница – које су постизале на аукцијама високе цене, разлог су што се појављују често фалсификати ових дописница на тржишту. Ове фалсификате међутим, релативно је лако препознати (погледати Zydek, Ganzfälschung der P 6 von Dt. Besetzung Serbien in NachrichtenBl. 35/1988, S. 533).

Желео бих да покажем леп примерак „праве" дописнице P6 (слика 5.).

Слика 5

Ово је изузетно ретка дописница послата препоручено и експрес (привремени Р-жиг "Београд 1 - бр: 7584) у иностранству из Београда (2.IX.44) у Беч (долазни жиг: 10.IX.44) са додатном франкатуром од 14 динара (Манастири, Михел 75 (2), 77, 79) за покривање додатних услуга и са цензурним ручним жигом за проверу иностраних писама Беч (G-3c; извор: Riemer страна 128 Abb. 343).

Са наведеним примером сигурно нисам поделио нова сазнања са заинтересованим сакупљачима. Дозволите ми да наведем још неке "посебне карактеристике", који би могле да употпуне сазнања на филателистичку тему „Вук Караџић".

Ради се пре свега о следећој дописници – временски смештеној између дописница P5 и P6 – или боље речено незнатно другој штампи дописнице од 1,50 динара P5, али са мало другачијим изгледом описа вредности (као у P6) – валута „динар" ћирилицом и латиницом (слика 6).

Слика 6

Зидек је описује у једном издатом сертификату из 1991. као прелиминарну штампу планираног издања, која није била (можда) реализована због повећања поштанске тарифе. Од ове „пробе" позната су два примерка, такође могуће је да постоји и трећи примерак (?). О Зидековој теорији новог, планираног другог издања дописнице од 1,5 динара би могли да разговарамо, јер за њу постоји још један доказ (слика 7).

Слика 7

За ову „марку" на негумираном, дебљем папиру постоји фотоатест из 2004. Кришкеа, да се ради о пробном отиску вредности издате (што значи и планиране) дописнице. Ова штампарска „проба" такође има ознаку валуте ћирилицом и латиницом, што је идентично са уштампаном вредношћу код дописнице на слици 6.

Колико је мени познато, обе наведене штампарске пробе до сада нису поменуте или описане нити у сакупљачким круговима нити у литератури.

(наставиће се)

Др Херман Диц

СРПСКИ ФОРМУЛАРИ И ЦЕЛИНЕ ПРИ НЕМАЧКОЈ ПОШТИ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

У периоду између краја 1915. и почетка 1916. године може се наћи велики број српских поштанских формулара, који су исписани од стране немачких војника у Србији. Ово је повезано са чињеницом да немачким трупама није била испоручена довољна количина материјала за дописивање. О недостатку дописница и другог папирног материјала писао сам раније [1]. Ипак овде ће се детаљније анализирати питање који су поштански формулари коришћени и где су немачке трупе добиле овај материјал за њихову пошту.

Где су војници могли наћи погодан материјал за њихову пошту? Најлакши начин је био да се на поштама у земљи „послуже", ако је то било могуће. Али то је био редак случај. Ипак, много српских целина се појавило у то време у немачкој војној пошти. Важно је напоменути да су после тешкоћа на почетку, ови формулари ипак прихваћени од стране немачке војне поште. Није било неопходно више да су дописнице франкатурно важеће, тако да су искоришћени и они комади, који су били ван поштанске употребе.

Слика 1 Део дописнице за одговор послат у Швајцарску са немачким жигом Feldpoststempel Nr. 18

Први пример је српска дописница из 1881. са уштампаном марком кнез Милан Обреновић, коју је употребио члан високе команде 11. армије. На њој се налази печат K. D. Feldpoststation No. 18 од 15. 12. (1915).

Други примери са поштански неважећим дописницама свргнуте династије Обреновић, приказани су на сликама 2 и 3.

Слика 2 Српска дописна карта са уштампаном марком краљ Александар Обреновић од 10 пара из 1898. Жиг „K. D. Feldpostexp. der 101. Inf. Div." од 5.12.15

Слика 3 Затворена дописна карта са уштампаном марком краљ Александар Обреновић од 5 пара из 1894. Жиг „K. D. Feldpostexp. der 101. Inf. Div." од 23.4.16

Код оба документа, жиг немачке војне поште прописано се не налази на уштампаној вредности на дописници. Ово правило није увек поштовано.

Такође, предштампане пословне карте, као карта цементаре код Раље (слика 4), биле су за припаднике немачких трупа привремено средство или колекционарски примерак. Али утиснути текст на полеђини карте остављао је мало простора за поруке.

Слика 4 Лице и полеђина једне дописнице фабрике цемента у Раљи, која је послата немачком војном поштом 31.10.15. у Берлин.

Још једна употреба дописнице фабрике показана је на слици 5. Пошиљалац је писао по дописници пиваре Ђорђа Вајферта: „Са срдачним поздравима да комплетираш своју колекцију!". Може се видети, да су сакупљачи или филателија додатно одиграли улогу.

Слика 5 Лице и полеђина једне дописнице пиваре из Београда од 15.11.15.

Употреба дописница и затворених карата, поготово ако су још неке српске марке залепљене, има, како је већ наведено у неким случајевима филателистичке разлоге. Типичан пример је српска дописница краљ Петар на Бојишту додатно франкирана маркама од 1, 2 и 15 пара (слика 6). Она је послата 27.12.15. са честиткама за Нову годину на адресу управник поште Тирфелдера у Пегау.

Слика 6 Једна филателистички креирана дописница краљ Петар на бојишту са жигом „K. D. Feldpoststation 238“

Покреће се поново питање извора из којег су дошли ови поштански формулари. Тако да нису увек до сада приказани примерци дописница долазили из остављених српских пошта. Чак и за српске војничке и заробљеничке карте, постоји питање да ли су оне биле доступне на поштама, где су могле да буду одузете. Постоје два примера приказана на слици 7 и слици 8.

Идејно решење дизајнирано у Србијамарки

Иницијатива за мотив са ликом Николе Тесле на редовној марки потекла од Филателистичког гласника, коју је уз подршку Савеза Филателиста Србије и Електротехничког факултета Универзитета у Београду Министарство прихватило и дефинисало као мотив у Правилнику за 2014. годину. Пошта „Србија“, иако ЈП Србијамарка има спремно идејно решење, није испоштавала Правилник и емитовала ову редовну марку. Ко је у Пошти за ово одговоран?

Слика 7 српска војничка карта употребљена при Врховној команди немачке 11. армије 1.1.16

Слика 8 српска војничка карта употребљена у пруском Краљевском артиљеријском пуку 27.11.15.

Да су то карте са немачким војним жиговима издатим за војску, доказује неколико неискоришћених комада који су сачувани (слика 9).

Слика 9 неупотребљена српска војничка карта са немачким војним жигом

Исто важи и за још увек франкатурно важеће дописнице и затворене дописнице у окупираној Србији. Опет је вероватно да су преузете са залиха на поштама, а онда су раздељене са немачким војним жигом војницима. Мало је таквих, сачуваних неискоришћени примерака са немачким печатом (види слику 10 и 11). Они су доказ да су дописнице обезбеђене у великом броју са жигом немачких трупа и онда су подељене само за употребу.

Слика 10 неупотребљена српска затворена дописница са немачким војним жигом

Слика 11 неупотребљена дописница са немачким војним жигом

Занимљив случај је употреба српских заробљеничких карата (CARTE POSTALE DES PRISONNIERS DE GUERRE) при немачкој војној пошти у Србији (Слика 12).

Слика 12 Српска карта за заробљенике коришћена као немачка војна карта у 103. пешадијској дивизији 28.11.1915.

О овој карти се мало зна у Србији. Очигледно није дошло до њеног наменског коришћења, јер нису биле у употреби за кореспонденцију заробљених Аустријанаца и Мађара у српским логорима, односно бар нису пронађене пре офанзиве Централних сила у јесен 1915. Може се претпоставити да су ове карте штампане непосредно пре српског повлачења и да су их немачке трупе пронашле у огромним количинама.

Све карте које су до сада пронађене коришћене су у 103. пешадијској дивизији са датумом слања након 27.11.1915. М. Р. Вуковић [2] претпоставља да су оне могле бити заплењене у Београду, Нишу, или чак у Крагујевцу, али и у Приштини, где су немачке трупе умарширале 24/11/1915 под командом фелдмаршала фон Макензена. По Вуковићу, заробљеничке карте су одштампане у форми са грбом и словима, али нису штампане у државној штампарији, већ у топографском одељењу Врховне команде. Због тога се може закључити да можда нису биле понете из депоа Врховне команде у Приштини током евакуације и да су тако Немцима пале у руке.

Коначно биће приказан српски образац, који је коришћен од стране немачке војне поштанске станице бр. 184 (слика 13). То је српско вредносно писмо, са 50 аустријских круна, послато из станице бр. 184 из Бора за српског ратног заробљеника у Штајерској. Очигледно је да је немачка војна поштанска станица била смештена у српској пошти у Бору и да је користила материјал затечен у тој пошти.

Слика 13 Српско вредносно писмо са 50 Круна, послато са станице Deutsche Feldpost број 184

Није неуобичајено коришћење разгледница код немачких трупа, које су се могле купити у свим местима. Могу се пронаћи коришћене под немачком војном поштом веома често током окупације, али то није тема овог рада.

Литература

[1] Hermann Dietz, Deutsche Feldpoststempel auf serbischen Ganzsachen, Nachrichtenblatt der Arge Jugoslawien 13/1980 S. 188. Übersetzt in Filatelistički Glasnik Nr. 10, 2015.

[2] Miodrag R. Vuković – лична преписка

ОСВРТ

На семинару Међународне асоцијације филателистичких новинара (AIJP), у оквиру "Еурофилекса 2015" у Лондону, представљен је најновији број (18) часописа "Fakes, Forgeries & Experts Journal" (FFE). Међу 19 чланака објављен је студијски рад Владимира Милића "Фалсификати претисака на редовним поштанским маркама Југославије – Туризам и Поштански саобраћај".

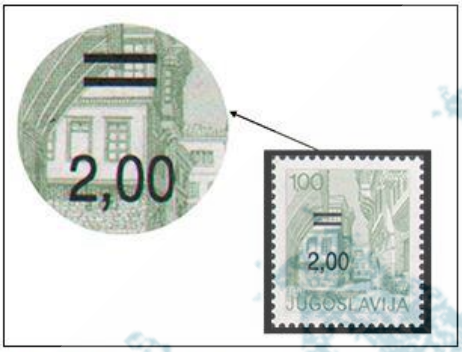

FFE #18

Overprint Fakes on the Stamp Series of Yugoslavia - "Tourism" and "Postal Service"

Class: TR

Vladimir Milic

This article represents in one way an extension of the article by Jovan Velickovic, "Dangerous Overprint Forgeries On The Postage Stamps of Yugoslavia From Recent Years", published in FFE #2 (1999). The author was the late professor Jovan Velickovic, philatelic expert of SF Serbia, BPP proofer and member of the FIP Commission for the fight against forgeries. In fact that article provided an overview of previously registered fakes on definitive stamps of Yugoslavia, created in the period from 1990. In this analysis will be presented all so far identified faked overprints on definitive stamps of Yugoslavia with the topic of "Tourism" and "Postal Service" • but, as it will be seen, only in form of errors specialties: shifted, double or inverted overprints. All presented overprint fakes were made with the intention to fraud collectors, not the postal administration.

Слика 1 (преузето са http://www.ffejournal.com)

На почетку, Милић указује на везу свога рада са чланком проф. др Јована Величковића "Dangerous overprint forgeries on the postage stamps of Yugoslavia from recent years" (FFE #2, 1999) и подвлачи да се ради о фалсификатима на штету сакупљача (fakes).

Необично велики број редовних (помоћних) издања марака деведесетих година, штампан је с циљем прилагођавања честим променама поштанских тарифа. С друге стране, могућност набавке у шалтерским табацима по багателним ценама поштански обезвређених марака затечених на поштанским шалтерима, ишла је на руку и постала привлачна за многе филателистичке преваранте у потрази за лаком зарадом. Фантомска издања из такве продукције доспела су на филателистичко тржиште као "специјалитети" загађујући здраво

сакупљачко подручје франко марака. А сакупљачка логика, да се никада не зна који ће од водећих каталога уврстити оваква издања, (на часну реч и репутацију сарадника), подгрева наду у добру инвестицију. Јер, проћи ће то и код највећих ... а онда сумња и претходно искуство: - неће, ваљда, Михел то стављати у своју збирку?! А каталог као каталог објави, папир свашта трпи...- Уследиће експертске реакције и упозорења да таквим марифетлуцима није место у каталозима итд. Већ следеће издање каталога донеће "исправке". Ипак, штета је учињена. Велика. Дугорочно.

Милић своју анализу развија приказујући упоредно оригинале (genuine) и фалсификат(е) (fakes), са подацима о оригиналима. Овај експлицитан начин документовања за скупљача је врло јасан и прихватљив јер не оставља никакву дилему у погледу аналитичког инструментаријума којим се доказује фалсификат. Наравно, аутор располаже еталоном оригинала.

Анализа обухвата укупно 25 бројева стандардног каталога, од којих 13 на тему "Туристички мотиви" са 26 различитих фалсификата, и 12 на тему "Поштански саобраћај" са 25 познатих фалсификата. Милић за ове творевине намерно употребљава израз "специјалитети" као свој критички став према појави која компромитује појам филателистичког специјалитета у свом изворном значењу. У овом случају, "специјалитет" је филателистичка марка – наказа произведена с намером преваре скупљача.

У сваком случају, пред филателистима је референтан стручни рад, незаобилазан и користан за сваког ко специјалистички истражује франко марке Југославије.

В. Беговић

Филателистички гласник је могуће купити у Клубу филателиста у Београду, улица Светог Саве 16-18/II, недељом од 9 до 14 часова

Испорука изван Београда: цена примерка је 350 динара+ 120 динара (поштарина и трошкови паковања)

Sending Filatelisticki glasnik abroad: Price is 4 EUR (one copy)+3 EUR (postage)

ОГЛАШАВАЊЕ / ADVERTISING

¼ стране / ¼ of the page	**1200 дин/10 EUR**
½ стране / ½ of the page	**1800 дин/15 EUR**
1 страна / 1 page	**3600 дин/30 EUR**
Унутрашња страна корица /The inside cover page	**6000 дин/50 EUR**

Зоран Бошковић

Атестатор СФ Србије

ШТАМПАЊЕ РЕДОВНИХ МАРАКА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ [1]

За нормално регулисање поштанског саобраћаја користе се редовне марке које се штампају[1] у великим тиражима у току једне или више година. Пошта Републике Српске у свом самосталном раду водила је евиденцију о свим штампањима поштанских марака и у њеном званичном каталогу део тих информација каталошки је обрађен. Није било посебног интереса да се поновно штампање редовних марака - доштампавање посебно бележи. Касније са већом присутношћу филателиста у годишњем планирању издања поштанских марака провукла се иницијатива ФД Бањалука да се и доштампавања редовних марака посебно обележи тако да се лакше могу препознати и каталошки обрадити. Првенствено се мисли на стављање римских ознака на ивицама табака, као и означавање годином свако поновно штампање – доштампавање. То је наравно битно само филателистима. То што је годинама договарано почеће да се остварује у Републици Српској тек 2009. године.

У филателистичким каталозима врло ретко правилно се обележавају каталошким бројем и подбројем доштампавања. За то су криви наравно многи „сарадници" који на то не обраћају посебну пажњу. Тако је и са најзначајнијим каталогом Michel који није правилно каталошки обрадио доштампавања појединих редовних марака Републике Српске иако му је последњих година по том питању стигло доста проверених информација. У овом броју часописа и у неколико наредних биће појашњено шта је све штампано (доштампано) и на који најлакши начин је то могуће препознати. Текст не следи каталошке бројеве већ је писан по слободном избору.

Прве редовне марке за које се слободно може рећи да су штампане у више наврата (могуће и сваке године) биле су марке са

[1] У филателији појам штампе односи се на штампарију, врсту штампе и на доштампавање редовних поштанских марака. Према потреби доштампано (или поновљена штампа) подразумева више штампања (II, III) исте редовне марке без уочљиве промене или са делимичном променом неког дела марке. Разлике могу бити првенствено у нијанси боје, папиру, зупчању и гумирању. У случају код марака Републике Српске имамо промену у години и допуну у називу државе.

словном ознаком „А“[2] . Прва таква издата је још 1993. године Michel број 27 из простог разлога што је то слово увек значило да марка има вредност прве стопе тежине до 20 грама у унутрашњем поштанском саобраћају. Мотив на марци је иницијал из Никољског јеванђеља[3] . Следећа „А“ марка издата је 1999. године Michel број 113 и 2001. године Michel број 219. На обе марке мотив је исти Бански двор у Бањалуци у промењеној боји[4] . За ове три редовне марке са словном ознаком „А“ пријављени тиражи су следећи 500.000; 600.000 и опет 500.000 комада. Ове марке (посебно прва) дуго година су коришћене у поштанском промету и за потребе саобраћаја су (поуздано се зна) рађена доштампавања[5] али не знамо када је то било (датум штампе) и у којим тиражима. Препознавање штампи односно доштампавања своди се само на нијансе у боји које могу али и не морају бити показатељ редоследа штампе. Нажалост сада филателистима остаје да покажу своје способности и знања. То значи да морају прегледати велики број писама и на основу тога извући неки закључак у вези штампи. Сваки званичан податак који би се евентуално пронашао у штампарији ЗИН – Београд и ФОРУМ – Нови Сад у вези доштампавања ових марака био би драгоцен.

Слика 1. Марке са словном ознаком „А“. Укупни тиражи и датуми доштампавања ових марака остају нам непознати.

[2] Укупан број редовних марака са словном ознаком „А“ или „Р“ у Републици Српској до 23. октобра 2001. године је 8 редовних и 12 помоћних марака. Michel каталошки бројеви су следећи: 27, 48, 49, 60, 61, 113, 115 и 219. Помоћна издања су бројеви 32-33 и комплетно Локално издање Добој са свих 10 марака.

[3] Услед појаве фалсификата, марка Michel број 27 и све целине са уштампаном словном ознаком „А“ (Никољско јеванђеље) повучене су из поштанског промета до 23. фебруара 2002. године.

[4] Оправдано је питање: „Да ли је требало да ове две редовне марке буду под истим каталошким број“ ? Иако се јако ретко срећу после 2002. обе „А“ марке су и даље важеће и могу се користити у поштанском промету у Републици Српској. Номинална вредност данас им је 0.90 КМ.

[5] Каталог поштанских марака Републике Српске 1992 – 2007, Бања Лука, 2008., страна 11.

Препознавања штампе

Редовна марка са мотивом бање Кулаши врло је карактеристична и нека она буде прва у нашем опису. Она је занимљива и због чињенице да је на два начина каталогизирана. Пуштена је у промет 10. маја 2004. године. Обележена је каталошким бројем 302 I у Michel каталогу. Њене карактеристике су следеће: Вишебојни офсет штампа ФОРУМ, Нови Сад; папир гладак високог сјаја (кредаст); зупчање чешљасто 13 ¾; гума мат. Мотив: Павиљон бање Кулаши код Прњавора, номинална вредност 0.20 КМ. Шалтерски табаци обележени контролним бројем код поља 81. Тираж 300.000 комада. Прво штампање (I) препознајемо по неколико карактеристика. Назив државе је још „РЕПУБЛИКА СРПСКА". Година на доњем ранду марке је 2004. Грб у десном горњем углу јасан, чисто отиснут. Лого „СРПСКЕ ПОШТЕ" исписан црним словима јасно, видљив (слика 2).

Слика 2 – Michel 302 I (I штампа)

Слика 3 - Michel 302 II (II штампа)

Слика 4 - Michel ? (III штампа)

У години 2006, тачније 7. марта дошло је до другог штампања (II) марке са истим мотивом, али сада са видним разликама у односу на прво штампање. Штампа, штампарија, папир и зупчање исти су као код предходног издања. Разлике су следеће: година на ранду је сада 2006; Изнад назива „РЕПУБЛИКА СРПСКА" додато је по сили закона „БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА" (у другој половини 2005. године); Лого је такође промењен у „ПОШТЕ СРПСКЕ" исписан плавом бојом. Тираж код ове штампе био је 800.000 комада. (слика 3). Michel ову марку каталогизира као 302 II .

Крајем децембра месеца (27.12.2006.) дошло је до трећег штампања (III) ове марке, што је иначе мање познато. Разлика је сада мање у односу на другу штампу. Лого „ПОШТЕ СРПСКЕ" је исписан црном бојом и замрљан видно, а грб у десном горњем углу је без карактеристичних детаља - линија. Треће штампање је урађено на папиру обичном са мањим сјајем и лакшем по тежини у односу на прве две штампе, Муфлеп 90 грамски. Тираж код треће штампе био је 350.000. (слика 4). Код друге две штампе (доштампавања) нема на маргинама контролних бројева табака. Michel ову штампу уопште није регистровао (?).

У Каталогу поштанских марака Републике Српске 1992 – 2007, аутора Горана Бараћа прва штампа је каталошки број 302, а друга штампа је са посебним каталошким бројем 362. Недостаје трећа штампа. Има

оправдања за раздвајање бројем друге и треће штампе највише због убацивања новог назива државе.

Прво штампање редовних марака са мотивом „Флора Републике Српске" пуштено је у поштански саобраћај 7. јула 2008. године. Марке су изашле у четири различите номиналне вредности: 0.50 КМ енцијан; 1.50 КМ висибаба; 2.00 КМ љубичица и 5.00 КМ различак.

Слика 5 – Michel 435 (I штампа)

Слика 6 - Michel ? (II штампа)

Слика 7 – Michel 436 (I штампа)

Слика 8 - Michel ? (II штампа)

Слика 9 – Michel 437 (I штампа)

Слика 10 - Michel ? (II штампа)

Слика 11 – Michel 438 (I штампа)

Слика 12 - Michel ? (II штампа)

Марке су у Michel каталогу обележене каталошким бројем 435 - 438. Тираж код 0.50 КМ био је 200.000 комада а код остале три по 100.000 комада. Основно обележје ових марака је следеће: штампано вишебојним офсетом у штампарији Глас, Бањалука, папир гладак, сјајан, Муфлеп 100 грамски, зупчање 13 ¾, гума мат. Према информацијама г. Бориса Влајнића из Бањалуке марке друге штампе нису урађене због потрошње марака прве штампе већ због тога што је било планирано издавање 8 редовних марака у току 2008. године. Пошто су у промету биле непотребне нове номиналне вредности само су доштампане поново ове 4 постојеће вредности.

Филателисти без већег знања и искуства тешко могу препознати које су разлике између прве и друге штампе (слике 5-12). Једна разлика свакако је у боји. Код вредности од 0.50 КМ боја марке је плава и љубичаста у односу на прву која је плава и тамноплава. Код вредности од 2.00 КМ боја цвета је љубичастоплава уместо светлоплаве, а код 5.00 КМ постоје минималне разлике у боји цвета. Овде је приказан само доњи правоугаоник (Николић, 2008, Глас) где је разлика у боји марке врло уочљива. Надамо се да се то са наших колор фото-копија добро види. Даље код марке од 1.50 КМ разлика је много упечатљивија што се са слике одмах види. Прва штампа јасан цртеж тамнијег тона са цифром „1.50" која је чиста, црвене боје. Друга штампа мекша слика цвета, боје светлије и цифра „1.50" видно другачија. Друга штампа код редовних марака са мотивом флоре има широке маргине ако се посматрају марке са краја табака. На маргинама марака постоји издвајање боја које су поређане у "CMYK" распореду што би требало да значи да су коришћене следеће боје плава, црвена, жута и основна кључна боја (редослед није битан). Друга штампа пуштена је у промет са даном 31.12.2008. године. Тираж друге штампе је 100 000 комада за вредности 0,50 КМ, 1,50 КМ и 5,00 КМ, сепаратно, док тираж за вредност 2 КМ износи 200 000 комада. Michel каталог нажалост није још регистровао постојање друге штампе код ових редовних марака.

(наставиће се)

Литература:

- Колекционар број 19, мај/август 2004, каталогизација број К301, стр. 24
- Колекционар број 25, мај/децембар 2006, стр. 26.
- Z. Bošković, DOŠTAMPANA MARKA U SRPSKOJ OD 0.20 KM, Filaberza broj 54, februar – mart 2007.
- Колекционар број 26, годишњак 2007/2008, стр. 28-29.
- Каталог поштанских марака Републике Српске 1992 – 2007, Бања Лука, 2008.
- Колекционар број 27, јануар/јун 2009, стр 15.
- DOŠTAMPAVANJE REDOVNIH MARAKA REPUBLIKE SRPSKE U 2008. GODINI, Филаберза број 59, март 2009.
- Michel Sudeuropa 2014, 99. Auflage, 274, 283.

Жером Бургиња

РЕШЕЊЕ МИСТЕРИЈЕ ВП 72?

Када ми моје професионалне обавезе дозвољавају, проводим по неколико дана у француском војном архиву у касарни *de Vincennes* у близини Париза. Прегледао сам више кутија са документима о француској *Armée d'Orient*, и њеној вези са српском војском. У фајлу 20N618 пронашао сам документ који би могао дати одговор на тзв. „мистерију ВП 72".

Почетком 1917. године српска војска је реорганизована, а неколико пешадијских пукова је било распуштено због смањене величине српске војске (XVI, XX, XXIV. пук, војне поште ВП БР.64, ВП БР.80, ВП БР.96 респективно).

Неколико сада доступних жигова кореспондирају са тачно одређеним градовима, Водена за ВП 76 и ВП 96.

ВП 72 је коришћен од новембра 1917. до 11. априла 1918. године као замена за ВП 315 при седишту Дринске дивизије.

Након овог датума, његова локација је била непозната све до сада.

Документ који сам пронашао је од 9. маја 1918, као одговор на захтев Управе српске поште од 5. маја.

"1°) Околности не дозвољавају успостављање српске поште број 72 у Флорини.
Што се тиче транзита српских поштанских врећа кроз Флорину које иду од Солуна према Крфу, ништа не спречава отварање канцеларије српске поште.

2 °) Ипак, ова канцеларија не треба да рукује пошиљкама српских цивила (избеглица или других) који живе у Флорини, мимо грчке поштанске управе.
Као страна поштанска канцеларија, што би овде био случај, могла би да буде успостављена само након споразума заинтересованих влада Грчке и Србије.

Место за потпис начелника

Нажалост, документ не наводи да ли је ова пошта лоцирана на железничкој станици Флорина или у селу Флорина (неких 12-15 km источно од железничке станице Флорина). Миодраг Вуковић претпоставља да је седиште српских поштанских официра било у селу. Део српских избеглица и неких логистичких јединица / институције су се налазиле у или око овог насеља. Поред тога, село Флорина је било у позадини српског добровољачког одреда.

Ништа не стоји о задржавању поштанских торби српских војника на пропутовању кроз Флорину. Верујем да је поштанско сандуче било на железничкој станици. Био бих захвалан ако читаоци чланка могу да ми доставе скениран било какав жиг, уколико постоји!

Напомињем да се од 19. маја 1918. године, француска пошта 518 налазила на железничкој станици Флорина. Убрзо је замењена са SP 520, 14. јуна.

Почетком 1917. године, није било редовне комуникације између Крфа и Солуна, тако да је француска војна пошта одлучила да организује транзит преко Таренте. 15. фебруара 1917. године, француски поштански сектор 512 на Крфу предлаже додатну руту Крф-Аргостоли-Саламине-Солун. Ова линија је коришћена за снабдевање, могла је да носи пошту сваке среде. Од 1. јула, пошта је размењивана свакодневно.

25. децембра 1917., на захтев српске владе, следећи споразум је ступио на снагу: руковање српским пошиљкама између Крфа и Солуна врши се од стране Срба сваки дан. Аутомобилом између Santi Quaranta и Флорине, и поштанским вагоном између Флорине и Солуна. Французи ће дозволити 1 000 kg пакета сваки други дан и осам места у возу сваки дан за српске војнике, док српским цивилима није било дозвољено коришћење воза. Биће два заустављања, у Вертекопу и Баници.

Разгледница са сликом железничке станице Флорина (прилог Миодрага Вуковића)

Након примирја, савезничке трупе се шире у ослобођеној Србији, а линије комуникације се често мењају, укључујући и услуге поште. Ово ће бити тема неког другог чланка.

ПОЗОРИШТЕ И ФИЛАТЕЛИЈА [1]

Обогаћујући своју активност на све ширем и обухватнијем плану Стеријино позорје посветило је посебну пажњу неговању и унапређивању веза са истим или сличним позоришним институцијама и установама у иностранству. Као одраз ових настојања резултирала је веома присна сарадња са Институтом за позоришне науке из Будимпеште, уз чију помоћ је припремљена изложба "Позориште и филателија".[1]

Кроз неколико стотина оригиналних и фотокопираних експоната изложба ће, надамо се успети да прикаже удео и ангажованост филателије у регистровању важнијих догађаја и датума из позоришне историје педесетак земаља свих континената, које су на овај начин, обележиле важније историјске тренутке из свога театарског живота и рада.

***

Филателија као културна делатност а истовремено и пасија скоро је исто толико стара као и поштанска марка. Стара је, дакле, око 120 година (текст је написан 1967, прим. приређивача), пошто је прва марка издата 6. маја 1840. године у Енглеској. Они који су постали страствени сакупљачи марака почетком овог периода тежили су, очигледно да сакупе све марке света, што ни три-четири деценије после издавања првих марака није била недостижна жеља. Тако на пример 1875, дакле после свега 35 година од штампања првих марака, њихов број није био већи од 7-8 хиљада. Данас он износи близу двестотине педесет хиљада (податак из 1967, прим. прир.).

Услед наглог пораста разних издања марака филателисти су првих година овога века (20. века) почели сужавати подручје сабирања. Прво су се ограничили на марке појединих континената, а касније појединих земаља. Ова форма сабирања упражњавана је деценијама, скоро све до тридесетих година 20. века, делимично због тога што је у то доба сабирање свих издања марака једне земље било омогућено и филателистима скромнијих средстава, а делимично и стога што ни карактер издања није омогућавао друге форме. Наиме, до почетка 20. века није била издата скоро ни једна марка а да на њој није био штампан лик владара, грб дотичне земље, неки други општепознати хералдички симбол

[1] Под истим именом, маја 1967. г. у Новом Саду, изашла је брошура коју је написао др Ференц Катона руководилац Историјског одељења Института за позоришне науке у Будимпешти. Овај рад преносимо у два дела, у редакцијској опреми.

или симбол поштанске службе. У тим условима није се могао још јавити ни тематски принцип сабирања марака, ни сакупљање пригодних издања, пошто у то време таквих издања није ни било. Марка је тада служила искључиво за франкирање поштанских пошиљака.

Двадесетих и тридесетих година 20. века, за време и после Првог светског рата, ситуација се у том погледу из основа променила. Издавачи марака откривају огромне пропагандне могућности које се крију у маркама, а истовремено и изворе великих зарада у вези са све већим порастом броја филателиста. Тада почињу да се емитују марке које не служе само франкирању пошиљака, већ, у почетку, у добротворне сврхе (порто-серије у корист поплављених, ратних заробљеника итд.).

Када је издавање таквих марака учестало, било је потребно да и цртежи на маркама буду још разноврснији. Овај процес се у почетку, развијао у два правца: на маркама са портретима појављују се, поред слика владара, и слике националних хероја и великана дотичне земље, а на маркама са другим амблемима, поред симболичних слика и историјских алегорија у ширем смислу, могу се видети јавне зграде, предели, тврђаве, замкови и сл.

Издавање марака постаје, дакле, тематско, а тиме се остварују и услови за сабирање марака по тематском принципу. Интересантно је да прве велике тематске збирке нису резултат овог процеса, већ настају са развојем ваздухопловства, односно са организовањем ваздушне поште. Наиме, док су ваздухопловне линије још биле у рукама приватних компанија отпрема пошиљака се није обављала по принципима традиционалног тарифног система, већ по посебној тарифи, па се зато у поштанској служби појавила потреба за другим врстама марака. Тако су поједине земље почеле да издају серије марака за ваздушну пошту, које су, у већини случајева илустрацијама а ређе натписом, указивали на своју специфичну намену.

Емитовање оваквих марака утицало је на тематско сабирање које се од тада све више и више шири. После прихватања овог новог принципа, узајамно дејство и повезаност између сабирања и издавања марака долази све више до изражаја. Уочене су пропагандне могућности, које се крију у издавању марака. Поједине земље почињу да овековечују разне друштвено-политичке и културне догађаје на маркама.

У почетку се издају само марке и серије поводом годишњица рођења или смрти великих људи. Касније се штампају пропагандне марке на различите теме чак и без конкретног повода.

Простор нам не дозвољава да се подробније бавимо историјом филателије. Но, треба се подсетити на то да су се поред марака ваздушне

поште међу првима појавиле марке са темама из историје, флоре, фауне и спорта. Оне су и данас најпопуларније. У новије време придружује се још и астронаутика, која постаје једнако популарна и међу издавачима и међу филателистима.

Паралелно са овим најпопуларнијим темама, појављују се и друге, нарочито из области културе. (Ликовна уметност која у графичком погледу пружа веома велике могућности, затим литература и музика. Како за све ове теме постоји велико интересовање међу филателистима издавачи марака појединих земаља почињу о њима да воде све више рачуна.)

II

Тако смо дошли до наше уже теме: сакупљање марака на теме које су везане за позориште. Али, пре него што ово подробније размотримо треба рећи нешто о основном принципу тематског скупљања марака. Теме на маркама могу се изразити на два начина: тематском сликом или истицањем повода издања, што је, опет, тематском сликом. Код извесних тема, на пример, ликовних ови моменти се могу подударати (марке са ликовима сликара, вајара, или, пак, слика и кипова); код других, често, цртеж теме на марки уопште не указује на повод издања. (Тој тематској области, на пример, припада скупљање марака издатих у корист Црвеног крста, на којима се налазе различити цртежи док саму тему чини повод издавања и знак Црвеног крста који се, у већини случајева, налази утиснут на маркама.)

Марке са темама из позоришног живота и рада, такође, изражавају теме на оба поменута начина. Међутим, број пригодних марака је много мањи од оних на којима су слике из позоришног живота. На жалост, понекад се по сликама марака не може утврдити да ли оне припадају позоришној тематици, па је стога и тешко утврдити границе ове области. Међу њима има таквих које се не могу препознати без темељнијег знања историје позоришта. Зато је, вероватно, ова тематска област тежа од осталих.

Из наведених разлога она привлачи далеко мање скупљача него остале теме из области културе и уметности, мада међу филателистима постоји велико интересовање за позориште као тему, пошто позориште и њему сродне уметности – филм и телевизија – представљају посебан уметнички доживљај милиона људи.

Велика полупарност скупљања спортских марака се, рецимо, приписује баш томе што је спорт као активна и пасивна разонода, врло популаран међу масама. То је, свакако, један од разлога популарсности теме, али она је популарна и зато што се марке на ову тему распознају врло лако, о чему и издавачи марака скоро свих земаља воде рачуна.

Осим тога на ову тему постоји и бројна филателистичка литература што такође игра велику улогу (на пример, пре неколико година издат је каталог под насловом "Спортске марке пет континената" од др Ласла Штајнера и Имре Варадија)

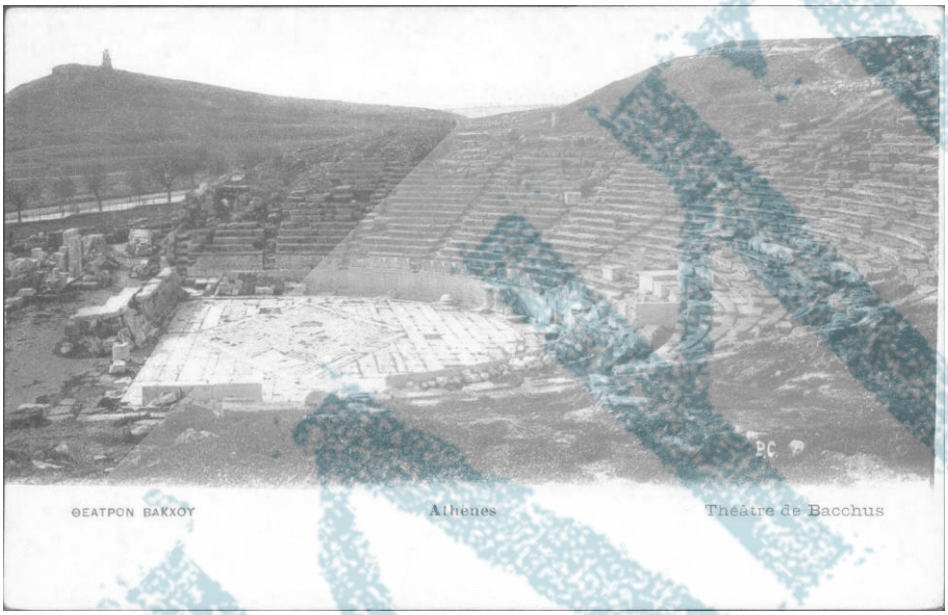

Древно позориште Дионис (Бахус) се сматра једним од првих грчких театара, и местом где је заживела грчка драма. Изграђено је у природном удубљењу на јужним падинама Акропоља и то је прво позориште у свету. Овај древни театар је био посвећен Дионису, богу вина, одлука и уживања, чији фестивал је био покретачка снага развоја грчког позоришта. Вероватно основано крајем 6. века, позориште је обнављано много пута од тада.

Ancient Theatre of Dionysus (Bacchus) is considered one of the first Greek theaters, and the place where the Greek drama to life. It was built in a natural hollow on the southern slopes of the Acropolis and it was the first theater in the world. This ancient theater was dedicated to Dionysus, god of wine making and enjoyment, whose festival was the driving force behind the development of the Greek theater. Probably founded in the late 6th century, the theater has been restored many times since then.

Враћајући се на нашу тему, треба да констатујемо да број скупљача марака из ове области није мањи зато што је тема мање популарна, већ више због тога, што не постоји потребна литература. Од филателиста се не може очекивати, маколико се они интересовали за позориште, да самостално врше истраживања у области историје позоришта. То треба да учине позоришни стручњаци-филателисти за широки круг сакупљача.

(наставиће се)

ФИЛА РАПОРТ

♦♦♦

Протекли период обележио је низ пригодних издања која свако на свој начин, неизоставно заслужују коментар. Издање чије графичко решење у потпуности кореспондира са задатом темом, јесте Европа 2015 – старе играчке. Нажалост, поменута тема испраћена је само код марке номиналне вредности 100 динара, где су представљена дечија колица, док је код марке номиналне вредности 69 динара са приказом пластичног телефона остварен потпуни промашај. Иако се у први мах чинило да је „грешка" у години смрти код редитеља Мирослава Беловића 2013 уместо 2005, изоловани инцидент (који је вероватно последица драгоцене copy/paste алатке), Србијамарка се потрудила да не изневери очекивања филателиста, па је у оквиру пригодног издања Европска заштита природе 2015, на обе номиналне вредности крајње накарадно „прилепила" две животиње на основни пејзаж, а саму тему заштиту природе је непотребно спојила са железницом. Овај спој би можда био потпуно комплетан да је аутор навео прави извор идејног решења, који можете видети на интернет адреси: http://www.monazlatibor.com/srpski/mokra-gora.

♦♦♦

Поводом обележавања 70 година од пробоја јасеновачких логораша, на иницијативу Јавне установе „Спомен-подручје Доња Градина", Поште Српске емитовале су пригодно ванредно издање поштанске марке у знак сећања на жртве усташког злочина-геноцида у НДХ и њеном највећем логору Јасеновац. Мотив на поштанској марки је споменик, тираж марке је 10 000 комада, док је тираж пригодних коверата првог дана 200 комада.

♦♦♦

У Службеном гласнику број 43/2015 (15. мај 2015.) објављен је Правилник о измени и допунама Правилника о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и вредносница и мотива редовних издања поштанских марака и вредносница. У међувремену, два издања су емитована:

- 60 година емисије Добро јутро децо и
- 175 година Поште Србија

До краја године биће емитована следећа пригодна издања:

- Сто година од велике одбране Београда у Првом светском рату
- Заједничко издање Србија-Словенија: Даворин Јенко
- Два века традиције Војске Србије

♦♦♦

SoPh 128 – пролећни број часописа ArGe Jugoslawien објављен је почетком маја месеца, а на страницама новог броја можете прочитати текстове Хермана Дица, Јосефа Грефена, Михаела Венике, као и сећање на недавно преминулог филателисту Кришкеа.

Филаберза 73-74 – двоброј је угледао светло дана у недељу 17. маја у Клубу филателиста. Тематски, двоброј покрива период друге половине 2014. годину, јер је претходни број 72 објављен 11 месеци раније.

♦♦♦

Захваљујући верним и страственим ауторима, објављен је 18. број часописа 'Fakes, Forgeries & Experts Journal" - FFE. У броју 18, место је пронашло 19 радова од 17 различитих аутора, од којих је шесторици ово први рад у овом часопису. Званична презентација одржана је 15. маја на изложби 'EUROPHILEX 2015' у Лондону.

преузето са www.ffejournal.com

♦♦♦

Доплатна поштанска марка „Недеља црвеног крста", била је у употреби од 8. до 15. маја 2015. (на основу уредбе Владе Републике Србије). Марка је у апоену од 10 динара, док је тираж 750 000 комада.

Карактеристика управо овог издања од 2008. године, било је исто графичко решење, уз промену године издања и евентуално штампарије (ЗИН или ФОРУМ). За период од 2008. до 2013. постоји шест различитих варијанти овог издања каталошког броја 17 I – 17 VI (Каталог српских поштанских марака 2006-2014). Истовремено, поводом Недеље солидарности излази доплатна марка истог мотива, уз исте промене (година и штампарија) у периоду од 2010. – 2013. (каталошког броја 35 I – 35 IV). Није на одмет напоменути да у току 2014., нису емитована оба издања.

У недостатку идеја и незаинтересованости, ове године идејно решење за доплатну марку „Недеља црвеног крста" је потпуно исто као идејно решење за доплатну марку „Недеља солидарности". На срећу, аутор је поред године и штампарије, променио и назив издања. На тај начин пропуштена је прилика да овако оригинално осмишљено издање конкурише издавачки подухват године Србијамарке.

♦♦♦

У ПТТ музеју од 3. априла до 18. маја била је отворена изложба „160 година од увођења телеграфског саобраћаја у Србији". На овај начин Пошта Србије је обележила јубилеј телеграфије која представља најранији организовани систем брзе комуникације на даљину. Први телеграм у Србији је послат из Крагујевца 3. априла 1855.

извор: www.posta.rs

TABLE OF CONTENTS WITH SUMMURIES

Editorial 3

How to Revitalize the Interest in Contemporary Stamps 5

France Postal Regulation for Prisoners 7

Stamps and Politics of National Representation [6] - doc. dr Vida Zei 11

This paper explores postal stamps as state symbols that participate in the cultural production of (among other cultural discourses) the sovereign nation-state. Specifically, the paper proposes that the production and use of postal stamps reveal how an emerging political power expresses relations to its own political objectives, national culture, past and present political alliances and administrations, and to the world.

Activity of „Sokol" after 1945th – Sasa Nedeljkovic 14

NL Mission 1913 – Dutch Medical Mission During Balkan Wars in Serbia – Peter Poortvliet and prof. dr Milan Radovanovic 19

Going not in the historical data in details, in the paper are presented some unknown data related to activities of Dutch Medical Mission in Serbia during Balkan Wars. Two Dutch missions were in Serbia on the Balkan theater of war: The first one was Dutch Red Cross mission (in Belgrade) and the second one, let say, from non-governemental organizations (in Valjevo). Some items from the point of view of postal history of his presency and activities are presented.

WWI POW-mail [8]– Vojislav Begovic 25

This paper explores the mail of prisoners of war, soldiers who had been captured by enemy forces immediately after the outbreak of armed conflict.

The first months of the occupation of Serbia was marked by the internment of educated population (teachers, priests, and politicians). Active military officers were deported to concentration camps in Bulgaria, Austria, Czech Republic, Hungary. These educated social groups were considered the major remaining holders of Serbian national identity and cohesion and as such a threat to the occupying authorities.

Correspondence captured, internees, refugees and displaced persons has often been the subject of military and civilian postal censorship, because it passedboth the postal system. Correspondence prisoners were mainly managed by the Red Cross.

Personalized stamp on the occasion of the European Conference of Grand Masters in Belgrade 33

Motives of Definitive Stamps 34

Vuk Stefanovic Karadzic - Portraits of Serbian Philologist in Philately Occupied Serbia 1941-1944 [1] - Hans-Josef Graefen 35

This article analyzes the postcards during the German occupation of Serbia in World War II with the portrait of Serbian philologist Vuk Stefanovic Karadzic. The focus of this paper is on the little-known postal stationery with value of 1.5 dinars, with word DINAR written in Cyrillic and Latin alphabets (1,50 ДИНАРА – 1,50 DINARA)

Serbian Postal Stationery at the German Post Office in WWI. - Dr. Hermann Dietz 41

This article represents extended part of the Articel in previous number (Filatelisticki glasnik 10). It again deals with the use of Serbian postal stationary during German occupation of Serbia 1915 in Great War, but now with a bit more detailed and with huge number of different Serbian postal stationary.

Overview of the Article in FFE #18 50

Different Printings of the Definitive Stamps of Rep. of Srpska – Zoran. R. Boskovic 52

It is very rare that official philatelic catalogues correctly register by catalogue number and sub-number different printings. In this magazine number, and hopefully several following numbers, we will try to clarify what was printed and additionally printed of the definitive stamps of Republic of Srpska. Also, to show the easiest way to distinguish and recognize different printings in situation of unreliable or missing information in philatelic catalogue.
In the text we have pointed to already existing insufficiency of information regarding the stamp with letter designation "A" and to correct definition of printing, catalogization of definitive stamps „Kulaši" and „Flora of Republic of Srpska".

A Final Answer o the VP 72 Mystery? - Jerome Bourguigna 56

When my professional duties allow me, I spend a few days in the French military archives at the Fort de Vincennes near Paris. I have dug into many boxes of documents, notably about the French Armée d'Orient, and its relationship with the Serbian Army. I found a paper in file 20N618, which might give answer to the "VP 72 mystery".

Theatre and Philately [1] 59

Activities on an increasingly wider and more comprehensive plan Sterija Theatre (Novi Sad) has dedicated special attention to fostering and improving connections with the same or similar theatrical institutions and institutions abroad. Reflecting these efforts resulted in a very close cooperation with the Institute of theater science from Budapest, with whose help he prepared the exhibition "Theatre and Philately". Through hundreds of original and photocopied exhibits exhibition was able to show the quantity and engagement of philately in registering important events and dates from theater history fifty countries in all continents, which in this way, marked by important historical moments of his theatrical life and work.

Fila Raport 63

LEUCHTTURM

Serbie Serbia